TÜRK SOLU

Yıl : 1
Sayı : 23
23 Nisan 1968
100 Kuruş

Amerikaya karşı dış politika bağımsız bir Türkiye için zorunludur

AMERİKA İLE SOVYETLER BİRLİĞİ, TÜRKİYE'DE EŞİT DURUMDA BULUNMUYORLAR.

İsmet İnönü, geçirdiğimiz 14 Nisan 1968 günü, partisinin Kars il kongresine gönderdiği mesajında:

«Bizim başlıca rakibimiz, solumuzda bulunan TİP'dir. Dış politikada ve iç politikada bizden en uzak ve bizimle açık kapalı amansız mücadele eden TİP'dir.

Onun dış politikasını memleketin menfaatlarına, memleketin hayatî menfaatlarına tamamiyle aykırı buluyoruz.

Dış politikada bizim memleketin emniyeti Amerika'ya ve Sovyet Rusya'ya karşı kesin olarak düşmanlık göstermemektir. Bunlardan birine karşı gözü kapalı düşmanlık gütmek, bizim için zararlıdır.» diyor.

TİP'in CHP sine ve İnönü'nün kişiliğine hücumlarında olduğu gibi İnönü'nün bu mesajına da hâkim olan zihniyetin oy hesabı olduğu, bizce, bellidir. TİP'lilerin kendilerini güçlü saydıkları Kars iline gönderilen bu mesajın öteki illere gönderilen mesajlarda tekrarlanmaması, bu sanının dayanaklarından sadece bir tanesidir. Hasis oy hesaplarının partileri ve liderleri nelere zorladığını gösteren bu son örneği bir yana bırakarak bizi daha çok düşündüren konu üzerinde durmak gereklidir.

İnönü «Dış politikada bizim memleketin emniyeti, Amerika'ya ve Sovyet Rusya'ya karşı kesin olarak düşmanlık göstermemektedir. Bunlardan birine karşı gözü kapalı düşmanlık gütmek, bizim için zararlıdır» diyor. İnönü'nün sık sık tekrarladığı bu düşüncesinin ikinci cümlesi, aslında gereksizdir. Çünkü asdece bu iki devlete değil, herhangi bir devlete karşı «gözü kapalı düşmanlık» gütmek, zararlıdır. Hattâ herhangi bir devletin her hangi bir devlete karşı gözü kapalı dostluk ya da düşmanlık gütmesi, zararlıdır. Dünyamızda «gözü kapalı» tutum, gözünü kapıyana zarardan başka bir şey getiremez.

Amerika'dan ve Sovyet Rusya'dan eşit uzaklıkta bulunmak düşüncesi, İnönü'de, bu memleketlere karşı düşmanlık göstermemek biçiminde ifadesini buluyor. Ama fiilî durum, bu değildir.

«AMERİKA'YA BAĞIMLI» DURUMUN AYNEN SÜRMESİ, SOVYET RUSYA'DAN ÖNCE BİZE ZARARLIDIR.

Amerika ile Sovyetler Birliği, Türkiye'de eşit durumda bulunmuyorlar. Türkiye askerî, siyasî, ekonomik ve kültürel bakımlardan Amerika'ya iyice bağlanmıştır. Bu bağımlı durum, karşılıklı yararlar sağlıyan eşitlik esasına dayanan bir yakınlığın ifadesi değildir. Türkiye, Cumhuriyetin bir çok temel ilkeleri çiğnenerek ve bir oldu bittiye getirilerek, Batı'nın dünya hâkimiyeti siyasetinin bir halkası haline getirilmiştir. Kapitalist Batı'yı peşine takarak dünyaya egemen olmıya çalışan emperyalist Amerika, yurdumuzdan pek çok yararlanmıştır. Buna karşı bize verildiğini sandığımız ihsanlar, sırtımızdan kazanılanların küçük bir kesimini aşmaz

Sovyet Rusya ise, İnönü hükûmetleri zamanında başlatılan yakın ilişkilerin sürdürülmesine rağmen, aynı durumda değildir.

Ne var ki bu durum, bizim bakımımızdan, Amerika ile Sovyet Rusya'yı eşit uzaklıkta tutmak, ya da «her ikisine karşı düşmanlık göstermemek» diye tanımlanamaz. Yurdumuzda Amerika'ya, kendi hayatî çıkarlarımıza son derece zararlı olan bir takım ayrıcalıklar tanıdıktan sonra «iki tarafa da düşmanlık gütmemek» formülü içinde pasif kalmak, bu durumu aynen sürdürmekten başka sonuç veremez.

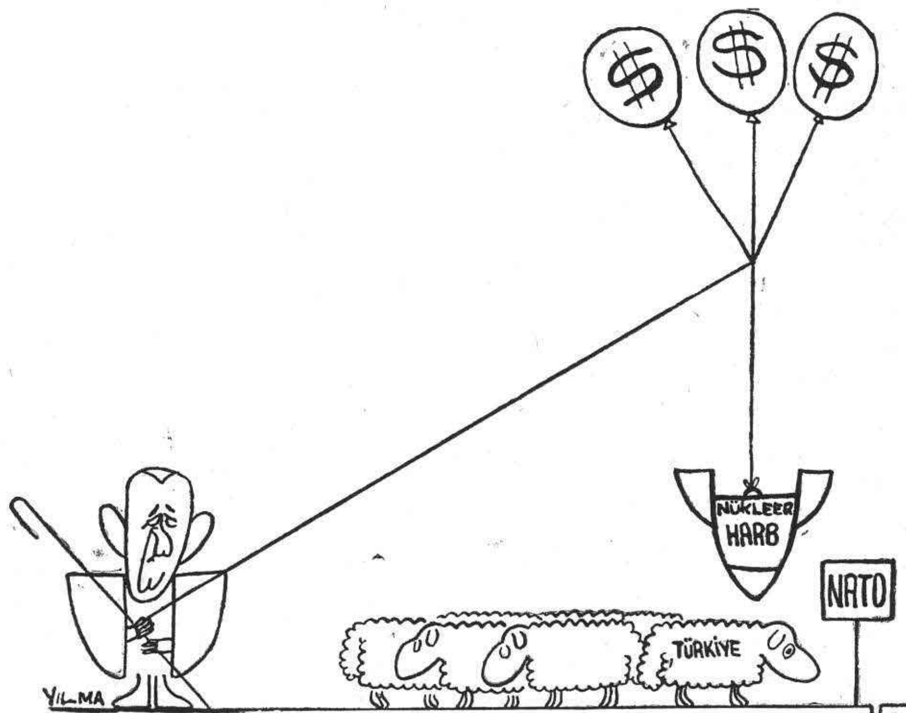
Bu «Amerika'ya bağımlı» durumun aynen sürdürülmesi, Sovyet Rusya'dan önce, bize zararlıdır. Bu zararlı, ve doğrusu tehlikeli durumun değiştirilmesi için yürütülen mücadele ise, Amerika'ya düşmanlık zararlı olur düşüncesi ile durdurulmamalıdır. Çünkü, Amerika'ya bağımlılıktan kurtulmanın çaresi, Sovyetler Birliğine ile bağımlı olmak değildir.

İNÖNÜ'NÜN BAĞIMSIZ DIŞ POLİTİKA İSTEĞİNİN ÖNEMİ VE GÜCÜ KONUSUNDA YANLIŞ BİLGİLERE SAHİP OLDUĞU ANLAŞILIYOR.

NATO'dan çıkmak isteğinin yoğunluk kazanıp yaygınlaştığı bir dönemde İnönü, hiç beklenmedik bir biçimde, NATO'dan çıkmamak gerektiğini ileri sürmüştü. Bu çıkış NATO'dan çıkmak için mücadele edenlerin hızını azaltmadı ama etki alanlarını biraz daralttı. CHP'yi ve İnönü'yü ise, hiç ama hiç güçlendirmedi. Tersine, CHP'yi de anti — emperyalist saydıkları için ortanın solundaki yerini koruyan bir kısım gençliği CHP'den uzaklaştırdı.

İnönü'nün bağımsız dış politika isteğinin önemi ve gücü konusunda yanlış bilgilere sahip olduğu anlaşılıyor. Bu yanlış bilgilere dayanarak atacağı her adım, ona ve partisine, ancak zarar verebilir.

Türkiye'nin hayatî çıkarları, ileri insanlık yönündedir. Bu bakımdan bu çıkarların emrettiği çizginin açıkça çizilmesi ve israrla izlenmesi gereklidir. Amerikan aleyhtarı bir dış politika tutumu, tam bağımsız bir Türkiye için zorunludur. Amerika'dan ve Sovyetler Birliğinden eşit uzaklıkta, ya da eşit yakınlıkta, bir duruma ancak böylece ulaşılabilir.

DEVRMCİ GÜÇLERİN TEPKİSİ

CHP ortanın solu sloganını benimsediğinden bu yana, özellikle Anadolu'da yıllardır aleyhinde muhtelif yollarla durmadan propaganda yapılan «Komünistliğin Bolşevikliğin» mümessili olarak gösteriliyordu. Hatırlardadır, İnönü'nün Sovyet liderleri ile yanyana çekilmiş resimleri AP örgütleri tarafından milyonlarca basılıp dağıtılıyordu.

İnönü'nün fol yok yumurta yokken TİP'i, öncelikle dış politikada karşısına almakla bu «Komünistlik, Bolşeviklik» ithamlarını TİP'e devredip ortanın soluna biraz daha meşruiyet kazandıracağını ummuş olabilir. Fakat, bayağı politikacılığa karşı her gün biraz daha bilinçli olarak vaziyet alan devrimci güçler böylesine küçük hesaplara itibar edemezdi. İnönü gerekli tepkiyi fazlası ile gördü.

TİP'İN ŞERH'İ

TİP'in dış politikada millî menfaatlarımıza aykırı düştüğü iddia edilen tutumuna gelince:

TİP, Roma'da toplanan İlericiler Konferansına katılmıştı. Bu konferans yayınladığı deklerasyonda, Amerikan donanmasının Akdeniz'den uzaklaşmasını öngörüyordu. Konferansa katılan TİP mümessiilleri bu görüşe, Sovyet donanmasının da Akdeniz'den uzaklaşması gerektiği şerhi ile katılıyordu. Bu orijinal şerh üzerinde bir parça durmamız gerekiyor.

Amerikan donanmasının dünyamızın her yerinde, emperyalizmin çıkarlarını yakından denetlemek için kendi kendine sahip çıktığı jandarmalık görevini, Akdeniz'de de 6. filo aracılığı ile yerine getirdiği hepimizin malûmu. Amerika'nın haritada işgal ettiği kara parçası gözönüne getirildiğinde, 6. filonun Akdeniz'e girebilmesi için koca Atlas Okyanusunu aşmak zorunda olduğuda ortada. Sovyet donanmasının Atlas okyanusuna çıkabilmek için ise Akdeniz'den geçmesi zorunlu. 6. filonun Akdeniz'deki jandarmalık görevini bir oldu — bitti kabul edip, bu iki devletin deniz kuvvetlerinin dağılışı ve üslenmesi üzerinde yetkili TİP uzmanlarının, olsa olsa, Amerikan ve Sovyet donanmalarının Atlas Okyanusunda faaliyet göstermemelerini sağlık veren şerhleri biraz su götürebilirdi.

İSRAİL'Lİ OLSALAR SU GÖTÜRÜRDÜ

TİP'in tutumunu Araplara karşı olan saldırılarında biraz daha fütursuz olmak kastı ile İsrail'in sosyalist (!) bir partisinin yöneticileri savunmuş olsaydı bu da biraz su götürebilirdi. Çünkü Akdeniz'deki diğer NATO devletlerinin deniz kuvvetleri Sovyet donanması Akdeniz'den çekildiğine göre 6. filoyu aratmazdı.

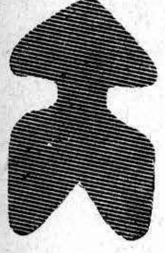
Emperyalizmin milletlerarası niteliği, aralarındaki çelişmelere rağmen, emperyalist devletler arasındaki beynelmilel dayanışma, yine emperyalizmin geri kalmış ülkelerdeki işbirlikçilerle kurduğu ortaklık karşısında ulusal bağımsızlık ve egemenlik yolunda, anti — meperyalist savaşların başarıya ulaşmasında, sosyalist ülkelerle her nevi yardım ve dayanışma zorunluluğu düşünüldüğünde bu şerh ortanın solu dış politikasının bile rahatça sağına düşebilir.

SOSYALİZM — EMPERYALİZM AYNİ SEPETTE

Millî bağımsızlık savaşımızdaki Sovyetler Birliği ile olan karşılıklı dayanışma hatırlandığında, ikinci bir millî bağımsızlık savaşı arifesinde olduğumuz bugünlerde sosyalist bir devletle emperyalist bir devleti ayni sepete koymanın sakıncası da ortada. İnönü, ikinci bir bağımsızlık savaşını ağızlarından düşürmeyen TİP yöneticilerini bu açıdan kınasaydı en büyük rakip gördüğü TİP'i ancak o zaman makûl bir şekilde eleştirmiş olurdu...

Bu sayıda

başyazı

ÇAG SORUMLULUĞU

Suphi KARAMAN

İnsanlar vardır, rahatlarına düşkündürler. Bu rahatlık içinde herşey vardır. İstanbul'daki konağın sobalı odasını, yatak odasının rahavetini veya üç günde bir buluşulan sevgiliyi bırakıp barut kokan Anadolu dağlarında ölüm pazarına gitmezler. Söz konusu olan sadece pısırıklık veya cesaretsizlik değil rahatlıktır, kendi rahatlarıdır. İnsanlar vardır ki, kendi rahatlarını ve iç huzurlarını Anadolu dağlarındaki kavganın anlamında bulurlar. Bu kavga onlar için şereftir, haysiyettir. Bu kavgada, milletin kurtarılacak şerefi onlar için huzur ve rahatın kaynağı olur. Bunlar da rahatlarına düşkündür. Ama bunlar, rahatlığı vicdanlarında duyarlar. Çağ sorumluluğu vicdanlarının emridir.

İnsanlar vardır, saadeti susmakta bulurlar. Toplumdaki haksızlıkları duymazlıktan gelirler. Ezilenlerin iniltisi sivrisineğin sazından da zayıftır. Çevrelerinde dönen dolapları görmek istemezler. Bu davranışlarını alışkanlık haline getirmişlerdir. Zalimlerin önünde eğilmeği fazilet sayarlar. Zulmün maşası olmaya hazırdırlar. İnsafsız avcıya hizmetten zevk alırlar. İnsanlar vardır ki, kendi saadetlerini toplum sorunlarına eğilmekte bulurlar. Gerçeği ararken ölümden yılmayan Sokrates gibidirler. Haksızlıklar karşısında: «Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten» diyen Namık Kemal'e benzerler. İç buruklukları ezilmişlerdir. Ezilmişlerin iniltisi vicdanlarında davul sesinden daha büyük gümbürtü koparır. Topraksızların öyküsü ile tutuklanırlar, zindanlara atılırlar da yılmazlar. Dik başları, açık, ak ve pak alınları ile faziletin zulme karşı mücadelesini sembolleştirirler. Ruhlarında bir yanardağ taşırlar. Yılmazlar, yıldırılamazlar. Kendi saflarında iyi ve doğrunun zaferi için çırpınırlar. Gurur ve izzetinefislerini kendi halkına sonsuz bağlılığın milliyetçiliğinde bulurlar. Fikri hür, vicdanı hür yaratılışları ile gelecek kuşaklara ışık tutarlar. Çünkü yaşadıkları çağın sorumluluğunu bilirler.

İnsanlık tarihinin şeref sayfalarında yer tutanlar yaşadıkları çağın sorumluluğunu duyanlardır. Karanlık çağlarda, hurafelere karşı, bugünkü bilim ve tekniğe esas olan ileri fikirleri onlar savunmuşlardır. Siyasal, sosyal ve hukuk alanlarında insanlığın hizmetine konulan yenilikler onların eseridir. İnsanlığı kurtaran devrimler, düşün ortamına genişlik getiren hürriyetler onların yılmaz mücadelelerinin sonunda elde edilmiştir. Onlar tarih sayfalarında dev görünüşleri ile, uzağı gören bakışları ile, başlarında insanlık haysiyetinin çelenkleri ile somutlaşmışlardır. Dönüşüm noktalarının nirengilerinde, yaşadıkları çağın sorumluluğunu duyanlar oturmaktadır. Bu sorumluluğu duymayanlar, rahatlarına düşkün olanlar saadeti susmakta bulanlar fizikî varlıkları ile beraber sönerler. Mezar taşlarına: «Ulu Tanrım, artık hürüm» yazılsa da birşey değişmez. Çağ sorumluluğuna karşı olanlar ise, nirengi noktalarının baş aşağı oturan yaratıklarını teşkil ederler.

Uzak görüşlü olmak, cesaret ve toplum adına fedakârlık çağ sorumluluğunu duyanların başlıca nitelikleridir. Bu nitelikler büyüdükçe çağ sorumluluğunu duyanların yer ve zamanca hükmettikleri alan da genişler, bazan deha seviyesine ulaşır. Beş yıl ilerisini görenler takdir edilirler. Elli yıl uzağı görenler hürmetle anılırlar. Daha uzağı görenler doktrin sahibi olurlar. Daha, daha ileriyi görenler peygamberleşirler. Cesaretleri, uzak görüşlerini topluma empoze etmelerinin aracıdır. Hür düşüncelerinin, hür vicdanlarının kaynağı cesaretlerindendir. Bu cesaret zulümle alay eden, onu hiçe sayan bir cesarettir. Sosyal mücadeleler, toplumsal uyanışlar bu cesaretin sayesinde zafere ulaşırlar. Toplum adına fedakârlıkları ile geniş kitlelere inanç aşılamayı kolaylaştırırlar. Fedakârlığa dayanmıyan cesaret bencildir. Fedakârlığa ve cesarete dayanmıyan uzak görüş pısırıktır, topluma ışık vermez.

Toplumun çağ değiştirmesi, yaşadıkları çağın sorumluluğunu duyanlar sayesinde mümkün olur. Bu dönem toplumsal devrimler dönemidir. Halkın mutluluğuna engel olan nedenlerin kaldırılması, «Eski» nin yıkılması dönemidir. Çağın sorumluluğuna erenler, bunun için gerekli bilinçe ulaşanlar uzak görüşleri ile iyiyi ve doğruyu aramaya çalışırlar. Düşünürler ve söylerler. Duyarlar ve yazarlar. O zaman karanlıktan yana olan gericilerin, yerinde sayan tutucuların şimşeklerini çekerler. Zindanlara atılırlar, fakat yılmazlar. Hapsedilirler, fakat susmazlar. En azından geride kalanlarca kınanırlar. Oysa ekonomik ve sosyal çıkmazları zorlıyan toplum, çağ değiştirme dönemine girmiştir. Kervan yürümektedir. Çok kişiler evvelce kınadıkları noktalara birkaç yıl sonra, farkına varmadan gelirler. Ama çağ sorumluluğunu duyanlar daha ilerlemişlerdir. Kitleye yol açmaktadırlar. Arkadan gelenler bazan öndekileri de geçerler. Ama ne olursa arada kalıp ezilenlere, zindanlarda haksız yere çürütülenlere olur.

Magosa'da bir Namık Kemal, Taif kalesinde bir Mithat Paşa. Yaşadıkları çağın sorumluluğunu bilen kişiler. Çeyrek yüz yıl sonra tarih sayfalarında, başlarında zulme karşı mücadelenin ve hürriyet aşkının çelenkleri ile somutlaşmışlar ve karşılarında olan zalimler de başaşağı oturmuşlardır. Yarın, kimlerin başlarında insanlık haysiyetinin çelenkleri ile ve kimlerin de başaşağı oturarak tarih sayfalarında yerlerini alacağı artık belli olmağa başlamıştır. Çevresindekilerden bir kaç yıl daha ilerisini yaşayanlara karşı saygılı olmak artık bir insanlık borcudur. Çünkü böyleleri çağın sorumluluğunu duyan ender kişilerdendirler.

Evet, sonra mezar taşına: «Ulu Tanrım, artık hürüm» yazılsa da bir anlam taşımaz.

Olaylar - Olaylar

TÜRK - İŞ KONGRESİ

Geçen hafta açılan Türk — İş kongresi emperyalizmin etkisi altındaki işçi kuruluşuna yakışır biçimde gelişmiştir. Sol tanınan sendikaların ayrılması sonucu Türk — İş iyice sağa kaymış bulunuyordu. Buna rağmen ilerici delegelerin tek tek fakat cesurca mücadeleleri kamu oyunda yankılar uyandırdı. Ortanın solu temsilcilerinin Türk — İş'te etkili olma çabaları ise başarı kazanamadı. Türk — İş'e bir defa daha emperyalizm hâkim oluyordu. Ve bu defa gemi iyice azıya almış olarak.

Kongrede Çetin Altan ve muhabir Ahmet Tümel lânetleniyor, bu olayı protesto eden Bekir Yenigün dövülüyordu.

Bu olaylar ilerici çevrelerde sert tepkiyle karşılandı. Öğrenci kuruluşları Türk — İş yöneticilerine gönderdikleri telgraflarla olayı protesto ettiler.

Bekir Yenigün'ün sendikasının bağlı olduğu federasyonun başkanına könderilen telgrafta

Sayın Başkan

Örgütünüze bağlı bir sendikanın başkanı Türk — İş kongresinde bazı AP ve Amerikan ajanlarının saldırısına uğardı... Olaydan sonraki tutumunuz bu saldırıya alkış tutar biçimdedir. Kanımızca, ya, koltuğunuzun kaymasından korkuyorsunuz, ya da kendinizi AP ve Amerikan ajanlarının safında görüyorsunuz. Her iki halde de işçi sınıfımızın lânetinden kurtulamıyacağınızı hatırlatmayı gerekli bulduk.

Çünkü siz ve sizler gibi sendika erbabları işçi sınıfımızın tarihî görevinden habersize benzersiniz denmektedir.

Yol — İş sendikası olay üzerine bir basın toplantısı düzenlemiş, toplantıda konuşan II Başkan Hikmet Özakıncı Türk — İş kongresindeki saldırıyı şiddetle takbih etmiş, üyelerinin telefon ve telgraflarla üzüntülerini bildirdiklerini söylemiştir.

Türk — İş'in bu kongresi, iki üç yüz bin işçinin aidat ödediği bir kuruluşu emperyalizmin tekeline bırakmanın doğru olup olmadığı konusunun yeniden tartışılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Türk — İş kurultayında gerçek işçi liderlerinin tek tek verdiği çetin mücadele kısa vadede sonuçsuz bile olsa işçilerin gözünde satılmışların maskelerinin düşürülmesi yönünde atılan önemli adımlardır. Bu bakımdan Bekir Yenigün ve Ges — İş sendikası delegesini kutlamak gereklidir.

"KÖY ENSTİTÜLERİNİ YENİDEN AÇACAĞIZ„

Köy Enstitülerinin kuruluş yıldönümü bu defa önceki yıllardan ayrı bir hava içinde kutlandı. Ankara'da otuz beş devrimci kuruluşun güçbirliği çalışmalarına geçmesi, Köy Enstitüleri hakkındaki oturum ve konferansları oldukça hareketlendirmişti.

Önceki yıllar, Köy Enstitüleriyle ilgili tören ve kültürel hareketler yalnızca öğretmen kuruluşlarının görevivmiş gibi gözükürken, bu yıl, 27 Mayıs Millî Devrim Derneği, TMTF, AÜTB, AYDTB, ODTÜ Öğrenci Birliği, DTCF Öğrenci Birliği, SBF Öğrenci Derneği, ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü, ODTÜ Sosyal Demokrasi Derneği, Gazi Eğitim Enstitüsü Öğrenci Birliği, Veteriner Fakültesi Öğrenci Birliği, Köy Enstitüleriyle ilgili kültürel hareketleri desteklediler ve dolayısıyla 17 Nisan, Ankara'da gerçekten hareketli bir gün oldu.

Güçbirliğine katılan kuruluşlardan önemli bir kısmı, 17 Nisan günü bir bildiri yayınladılar. Bildiride, «Köy Enstitülerinin, okuyan aydınlanan insanların sömürülemiyeceğini anlıyan çıkarcı zümreler tarafından halkın bilinçlenme yüzdesini önlemek amacıyla kapatıldığı» öne sürülüyor ve «Köy Enstitülerinin yeniden açılması için kamuoyuna çağrıda bulunulduğu» belirtiliyordu.

Gene 17 Nisan günü, Ankara'da İlhan Selçuk'un da katıldığı bir açık oturum yapıldı. İsmail Hakkı Kaytanlı'nın yönettiği oturuma, TMTF Genel Başkanı Sencer Güneşsoy, Mümtaz Soysal, Fikret Otyam, Nebi Dadaloğlu ve Cemal Yıldırım katıldılar.

İstanbul'da 18 Nisan Perşembe günü Spor ve Sergi Sarayında oldukça önemli bir kutlama gecesi yapıldı.

Üç bin kişiyi aşan topluluk hep bir ağızdan «Köy Enstitülerini yeniden açacağız» diye sık sık bağırdı ve halk ozanları ile birlikte devrimci halk türküleri söyledi.

Toplantı İlhan Selçuk Doç. Dr. Çeti Özek, Ali Turgan, Cengiz Tuncer, İsa Öztürk, Şerif Tekben, Süleyman Üstün'ün katıldığı açık oturum ile başladı. Konuşmacıların konuşmaları iki nokta üzerinde toplandı. Köy Enstitülerini açan ve kapatan kadro aynı olduğuna göre niçin açıldı niçin kapatıldı? Bu konuda iki görüş ortaya çıktı. Bir görüşe göre: Köy Enstitülerinin açıldığı 1940 yılları CHP tek parti iktidarıdır. İktidar kadrosu faşist bir kadrodur. Köy Enstitülerini açış faşizmden mülhemdir, köyde faşist bürokrasisinin dayanaklarını temin etmek esas amaçtı. Kapanış sebebi de, 1945 de faşizm mağlûp olmuştur egemen sınıflar artık eski yöntemlerle eğemenliğini devam ettiremezdi. Bu amaçla kurulmuş Köy Enstitüleri lüzumsuz hale gelmişti. Ayrıca enstitüler gittikçe amacı aşmış ileri bir şekle bürünmeğe başlamıştı. Ancak bu şekilde sınıfsal bir tahlille enstitülerin açılış ve kapanış nedenleri izah edilebilirdi. Bu görüşü özellikle savunan Dr. Çetin Özek o zamanki CHP kadrosunun tutumundan, sonradan Amerika'ya yamanmasından, devrimcilere karşı giriştiği terörden misaller veren geniş bir konuşma yaptı.

Karşı görüşü ısrarla tutan İlhan Selçuk, sınıf tahlilinin bu kadar kaba bir ölçü ile yapılamıyacağını, bu mantıkla Mustafa Kemal'i bile izah etmenin mümkün olamıyacağını, her devirde her kurumda devrimci ve karşı devrimcilerin mücadelesinin var olduğunu, tanımlamaları o devrin şartlarına göre yapmak gerektiğini, millet şuuruna ermeden sosyalist şuura erişilemiyeceğini, ümmet durumundan çıkıp millet haline gelmemiz için mücadele edenlerin de devrimci olduklarını, köy ağalarına, tefecilere ve yobazlara karşı bir kurum olan Köy Enstitülerinin devrimci bir kuruluş

olduğunu, bunda emeği geçenlerin devrimci olduğunu, neticede mağlûp olduklarını, karşı devrimcilerin galebe çaldığını, Köy Enstitüleri açılırken Amerika'nın olmadığını, kapatıldığı yıllarda Türkiye'ye Amerika'nın yerleşmekte olduğunu, Köy Enstitüleri yerine İmam — Hatip Okullarına gidildiğini, devrimcilerin kendi tarihlerine ve geçmiş mücahitlerine sahip çıkmalarını, aksi halde ayaklarının havada kalacağını, devrimci görevi başaramıyacağını söylemiş ve Enstitüleri açabilmek için ilk işin Amerikan emperyalizmini yurdumuzdan kovmak olduğunu belirtmiştir.

Bu görüş umumiyetle Köy Enstitüsü mensupları tarafından tasviple karşılandı.

Süleyman Üstün ve Şerif Tekbenin Köy Enstitülerini açabilmek için düzeni değiştirmek ve sosyalizm için mücadele etmek dilekleri coşkun tezahüratla karşılanmıştır.

Bundan sonra toplantının ikinci kısmına geçilmiş folklor ekipleri güzel gösteriler yapmış, bu arada âşıklar heyecanlı türküler söylemiş sırada bekleyen Ankara'dan gelmiş âşıklar varken gece 24'ü geçtiğinden toplantıya son verilmiştir.

ADLİYEDE SKANDAL

Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ü protesto etmekten sanık öğrencilerin son duruşmasını avukatlar «Skandal» olarak nitelemiştir.

Anayasanın 135. Md. i «Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır» der. Fakat duruşma günü toplum polisi kimseyi içeri almamak üzere görev almıştı. Duruşmaya sadece polisler ve gazeteciler alındı. Dinleyiciler, hâkimin gizlilik kararı olmadığını hatırlatarak, polis âmirine itirazda bulundular ve Savcı aleyhine tutanak düzenlediler.

Savcı, sanıklardan Sait Bülbül'ün beraatini, diğer öğrencilerin T.C.K. nun 266/3 Md. ne göre (3 aydan başlamak üzere) cezalandırılmasını istedi. Yargıç avukat Ziya Nur ile Alp Kuran'ın savunma isteklerini kabul etmeyip kararı yazdırmaya girişince salon bir anda karıştı. Yargıç başka şahitlerin dinlenme isteğini kabul etmediği gibi tahliye taleplerini de zapta geçirtmedi, bunun yerine avukatların mahkeme düzenini ihlâl ettikleri şeklinde zabıt tutturdu. Tartışma daha da şiddetlenince duruşma 27 Nisana bırakıldı.

Şikâyetlerini duyurmak için avukatlar Yüksek Hâkimler Kurulu ile Baroya başvurmuşlar, tutuklu öğrenciler Cumhurbaşkanına telgraf çekmişlerdir.

Kırka yakın avukat öğrencileri savunmak için harekete geçmiştir.

M. ALİ ERMİŞ'E SELÂM

Gün Yayınları sahibi Mehmet Ali Ermiş'in sorgu esnasında ölmesi üzerine içinde dergimizin de bulunduğu 33 yayınevi bir bildiri yayınlamışlardır. Bildiride

Anayasanın demokratik hükümlerine rağmen, faşist zihniyeti yerleştirme çabalarını Mehmet Ali Ermiş canını vererek teşhir ediyor. Temel hak ve hürriyetlerin ezilmek istendiği yerde, temel hak ve hürriyetlerin yiğit savaşçısı yatıyor. Kendisini saygıyla selâmlıyoruz denmektedir.

İ.Y.T.O.T.B. KONGRESİ

İstanbul Yüksek Teknik Okulu Talebe Birliği Kongresi 20 Nisan 1968 Cumartesi günü saat 14.00 te okulun konferans salonunda açılmıştır. Birliğin bu kongresinde de yönetimi ilericilerin alması beklenmektedir.

FKF'nin BİLDİRİSİ

Fikir Kulüpleri Federasyonu (F.K.F.); geçtiğimiz hafta, Ankarada, bir bildiri yayınlayarak, yurt ve dünya sorunları üzerindeki görüşünü açıklamıştır.

«Sosyalist gençlik, bir araya!», «Eylemde birlik!», «Tartışmada hoşgörü!», gibi sloganları başlık olarak alan genel merkezinin yayınladığı bildirinin girişi şöyledir:

«Bütün dünya emekçilerinin ve geri bırakılmış ülkelerdeki mazlûm halkların baş düşmanı olan emperyalizmin ve işbirlikçi sınıflar egemenliğinin sonu yaklaşmaktadır. (...) bugün, dünya emperyalizminin vurucu gücü ABD. dir. Alman, İtalyan ve Japon faşistlerinden nöbeti devir alan Amerikan emperyalistleri, tarihte eşi görülmemiş bir dünya imparatorluğu kurmak istemişlerdir.»

Bildiride daha sonra, şöyle denmektedir:

« (...) Lâtin Amerika'daki karşı tez olan millî kurtuluş hareketleri, büyük bir gelişme göstermektedir. İşçiler, köylüler, öğrenciler, aydınlar, hattâ din adamları, hep birlikte Amerika'nın silâhlı tehdidine ve içerdeki işbirlikçilerine karşı mücadele etmektedirler.

FKF. nin bildirisinde ayrıca, Türkiye üzerinde de durulmakta ve yurdumuzdaki gelişmeler hakkında şu cümleler yer almaktadır:

«Bütün dünya halklarının emperyalizme karşı yürüttükleri savaşın bir cephesi de, Türkiye'dedir. Emperyalizmle işbirliği yapan hâkim güçlere karşı sosyalist hareketin önderlik ettiği mücadele, gün geçtikçe büyümektedir. Emekçi halkımızın alınteri ürününü Amerikan tekelleri ile paylaşan işbirlikçi sermaye sahipleri, derebeylik kalıntısı toprak ağaları ve kilit mevkilerdeki emperyalizmden yana bürokratların gücü, her geçen gün kırılmaktadır.»

SEYYAR SATICILAR DERNEK KURDU

Kadıköy'lü seyyar satıcılar birleşerek devrimci bir dernek kurmuşlardır. Kuruluş bildirilerinde:

Biz seyyar satıcılar (Simitçiler, Lahmacuncular, Meyve ve Sebzeciler, İşportacılar) Anadolu'nun köylerinden kasabalarından kopup gelmiş ve bir dilim ekmek parası için bu yollara düşmüş insanlarız.

Analarımızı, çocuklarımızı, köyümüzü, kasabamızı terketmemizin tek sebebi günlük yaşayışımızı sürdürebilmek için gereken parayı verebilecek bir iş bulma umududur. Biz bu batak düzende Ölüm — Dirim mücadelesi verirken, analarımız karılarımız orada dağ başında doktorsuzluktan ilâçsızlıktan, çocuklarımız bakımsızlıktan mektepsizlikten sürüm sürüm sürünürler. Bizim böylesine bakımsız böylesine rezilce yaşamamız yirminci yüzyıl Türkiye'sinde insanlık onuruna yaraşmaz ve çok yazıkki bu haysiyet kırıcı durum devletin yüzünü kızartmaz demektedirler.

Yazı İşleri Müdürümüz Vahap Erdoğdu'nun Tahliye Talebi Reddedildi

MİHRİ BELLİ SERBEST BIRAKILDI

Avukat Halit Çelenk, «Bazı kimseler ilerici ve Atatürkçüler aleyhine rapor yazmayı sanat edinmişlerdir» dedi.

Yazıişleri Müdürümüz Vahap Erdoğdu ve yazarımız Mihri Belli'nin duruşmasına, geçen hafta salı günü, Ankara Birinci Ağırceza Mahkemesinde başlanmış ve avukatların tahliye talebi, mahkeme başkanlığınca kabul edilerek, Mihri Belli aynı günün akşamı serbest bırakılmıştır.

Saat ondörtte başlıyan duruşma, üç saat

MİHRİ BELLİ

kadar sürdü. Salonun erken saatlerden itibaren dolduğu ve yüzlerce kişinin duruşmaya ilgi gösterdiği görünüyordu.

Sanıklar, avukat Halit Çelenk, Süleyman Reşa Köymen, Cemal Reşit Eyüboğlu, Niyazi Ağırnaslı, Şevket Çizmeli, Yusuf Gelir ve Süreyya Kahraman tarafından temsil edilmekteydi. Avukat Rauf Çapan taşrada bulunduğundan, Muvaffak Şeref de hasta olduğundan, gelememişlerdi.

Duruşmayı açan Birinci Ağırceza Başkanı, ilk olarak Mihri Belli'nin ifadesine başvurdu. Mihri Belli, Siyasal Bilgiler Fakültesinde verdiği bir konferansın, Türk Solu gazetesinde çıkan özetinden sorumlu tutulamıyacağını, bu özetin eksik olduğunu ve kendi sözleriyle tam olarak bağdaşmadığını, bununla beraber özette suç bulunmadığını belirtti: «Benim konferansım, iki buçuk saat sürmüştü. Halbuki Türk Solu gazetesinde çıkan haber, ikibuçuk dakika içinde okunmaktadır. Dolayısiyle, sözlerimin tümünü ve tüm anlamını tam olarak yansıtmamaktadır» dedi.

Daha sonra Belli, konferansında savunduğu görüşleri açıkladı ve mahkeme başkanlığına, bu konuşmanın bir özetini verdi. Mahkemeye sunduğu konferans özetinde Belli, «Söz konusu devrimin, millî demokratik devrim» olduğunu, «millî burjuvaziyi saflarımıza kazanmak, ya da en azından nötralize etmek gerekir» görüşünü savunduğunu açıkladı. «Komünizm ise, işçi sınıfının diktatörlüğünü kurmak demektir. Ben, bütün ulusal güçlerin, emperyalizm ve feodalizm karşısında birleşmesi zorunluğunu belirtmiştim» dedi.

Vahap Erdoğdu ise, Türk Solu gazetesinin çıktığı günden itibaren, millî demokratik devrimi savunduğunu anlatarak, «Mihri Belli'nin, bu konuşmasını gazetemde bir haber olarak özetlemeyi uygun buldum. Çünkü Belli'nin, bu konuşmasiyle gazetemizin görüşleri birbirine uygundur» dedi.

Vahap Erdoğdu, Castro ile ilgili yazıyı, bir Amerikan dergisi olan New-York Times'dan aldığını, devlet başkanlarının ve politikacıların bu çeşit demeçlerinin, objektif olarak yansıtılmasının, komünizm propagandası olamıyacağını söyledi.

Sanık avukatlarından ilk olarak söz alan Niyazi Ağırnaslı, «Müvekkilimin sözleri, iddianın tam aksidir. Demokratik devrimi savunan bir kimsenin, komünizm propagandasıyla suçlanması, afedersiniz ama, öküz altında buzağı aramaktır» dedi. Tahliye talebinde bulunan Ağırnaslı, savcının, konuşmayı kısa kesmesi isteği üzerine, sözlerini tamamladı.

Daha sonra söz alan avukat Halit Çelenk, bilirkişi raporu üzerinde durdu. Bazı bilirkişilerin, yetkisi haricinde rapor verdiğini örneklerle belirten Çelenk, «Bazı kimseler, yurtsever, ilerici ve Atatürkçüler aleyhine rapor yazmayı sanat edinmişlerdir» diyerek, şu sözleri ekledi: «Bilirkişinin cezacı olması, onun bu konuda uzman olduğunu göstermez. Bu konular, ekonomi-politik, sosyoloji ve iktisat uzmanlarının konusudur» dedi.

Halit Çelenk, savunmasına devamla, Prof. S. Erman, Profesör S. Zaimoğlu, Profesör Recai G. Okandan tarafından verilen bilirkişi raporunu eleştirdi ve: «Bilirkişi önyargıyla hareket etmiştir. Bilirkişilerin bu raporu, onların patolojik durumda olduğunu gösterir. Foto montaj gibi, şimdi bir de fikir montajı yapılıyor. Bilirkişilere sorarsanız, Anayasadaki «devrim» sözü de ihtilâli kastetmektedir» dedi.

Üçüncü olarak konuşan sanık avukatlarından Süleyman Reşat Köymen, durumun açık olduğunu ve sanıkların tahliye edilmesini, gerekirse kefalet verebileceklerini söyledi.

Mahkeme heyeti, ifadeleri ve talepleri değerlendirmek üzere verdiği beş dakikalık aradan sonra, sanık Mihri Belli'nin serbest bırakılmasına ve duruşmasının gayrimevkuf olarak devam etmesine, Vahap Sırdoğdu'nun tahliye isteğinin reddine karar verildiğini açıkladı.

Salondaki dinleyicilerin alkışlarıyla karşılanan tahliye kararından sonra, Mihri Belli, aynı günün akşamı serbest bırakıldı.

Çekoslavakya'da «Liberalleşme»

Çekoslovakya olayları iyice açıklığa kavuşmuş bulunuyor. Bir yandan sosyalist ve Marksist olmıyan görüşlerin etkisi, bir yandan da «Mazarikin ve Beneş'in Çekoslovakyasına dönüş» için yapılan dış ve yabancı etki denemelerinin kimi sonuçlara ulaştığı anlaşılıyor. Bu çeşitli dış etkenler eski bir gözlemi doğrulamaktadır.

Sınıf mücadelelerinin, sosyalist iktidarın kurulması yoluyla vardığı ilk çözümlenme aşamasında, sona ermediği bilinen bir gerçektir. Hattâ, kimi ülkelerde, siyasî iktidarın sosyalistlere geçmesi ile bu çatışmaların ilkin arttığı sonraları yatıştığı da olmuştur. Devrimin ertesinde sınıf mücadelelerinin sertleşeceği, önüne geçilmez bir kanun olmamakla birlikte, büsbütün ortadan kalkmış bir kanun da değildir. Her halde millî ekonominin başlıca kesimleri sosyalleştirilip sosyal sınıflar ulusal bir pota içinde eridikten sonra da sınıf mücadelesinin kimi kalıntılarının bir süre için yaşamakta devam edeceği anlaşılmaktadır.

Son Çekoslovakya olayları bu gözlemi doğrulıyan yeni bir sınama gibi görünüyor.

Çekoslovakya komünist partisinin, doğru ya da yanlış, Stalinist görüş sahibi bilinen birinci sekreteri Novitni 5 Ocak 1968 günü bu görevinden alınmış, yerine de liberal görüşlü tanınan Dubçek getirilmişti. Bu olay liberal görüşlere yatkın olan aydın - bürokrat - teknokrat tabakanın sesini yükseltmesi diye karşılandı; gerçekten bu tabaka, böylece, iktidarın en sorumlu mevkilerine temsilcilerini yerleştirme olanağına kavuşmuş oluyordu.

Birinci sekreterlikten uzaklaşmasına karşın Cumhurbaşkanlığı görevini daha bir süre elinde tutan Novotni, mücadelesini sürdürebilmek için, işçi sınıfına dayanmıya çalışıyordu. Dubçek ise aydınların ve öğrencilerin gösterilerini destekliyordu. Dubçek, ayrıca, Novotni taraflısı General Seja'nın bir askerî darbe girikimini de önledi.

Çekoslovakya'daki bu liberalleşme ortamı içinde aydınlar serbest seçim, sendikalar da partiden bağımsız işçi hareketi isteklerine kadar varmışlardır.

Çekoslovak Cumhurbaşkanlığındaki değişiklikten sonra olayların hızı biraz yavaşlamış gibi görünmüşse de aslında bir duralama olmadığı anlaşılıyor. Olaylar, Çekoslovak Gazeteciler Birliğinin Komünist Partinin yeni sekreterini de suçlamıya başlamasına kadar varmıştır. Gazeteciler Birliğinin bildirisindeki:

«Bugüne kadar toplumdaki menfi gelişmelerde ve tenkide karşı girişilen baskı hareketlerinde büyük payı olan kimselerle bu fikir ve metodların sahiplerinin aynı oluşları tesadüften ibaret değildir.» cümlesi dikkat çekicidir.

Çekoslovakya'dakı muhalefetin gerçek tabiatını anlamak için, daha bir çok belirtiler arasında, bu olaydan da yararlanmak olanağı vardır. Komünist Partinin eski birinci sekreteri Novotni'yi «Stalinci» likle suçlayıp onun yerini alırken, sözde «liberal» unsurlarla işbirliği kuran Dubçek, şimdi, kendisi o «liberal» unsurların aynı nitelikteki suçlamalarına uğramaktadır.

Çünkü Dubçek, Komünist Parti sekreterliğinin yüklediği sorumluluklardan tamamen sıyrılamamaktadır. Nitekim Gazeteciler Birliğinin bildirisine sebep olan konuşmasında Dubçek «basının yetersizliği ve tek taraflılığı» üzerinde durmuştu.

Çekoslovakya'daki hareket yeteri kadar gelişmiş ve aydınlığa çıkmış değildir. Son ve kesın çözümlenme anı da pek yakın görünmüyor. Ne var ki kimi noktalar şimdiden tesbit olunabilir.

«Stalinci» ya da «sekter». «dogmatik» gibi suçlamalar aslında sosyalizme ve marksizme karşı olan kimi kişiler ve gruplar tarafından hemen her yerde kullanılan, anlamını ve değerini de gittikçe yitirmekte olan bir takım suçlamalardır.

Bir de muhalefetler ya da liberalleşme artık kanlı tedbirlerle bastırılmamaktadır.

Ama devrim tamamlandıktan hattâ sosyalizm kurulup sınıfların ekonomik temeli ortadan kalktıktan sonra bile sınıf mücadeleleri sürebilmektedir. Bu durum, belki de, eskiden var olan sınıfların henüz ayakta bulunan ideolojik kalıntılarının etkileri ile açıklanabilir.

Almanya'da öğrenci gösterileri faşizme karşı direniş

ALMAN SOSYALİST ÖĞRENCİ BİRLİĞİ ve RUDİ

Alman Sosyalist Öğrenci Birliği, kısa adıyla (SDS), Batı Almanya'da bilimsel sosyalizm açısından eylemde bulunan ve Oportunizm, dogmatizm, revizyonizm, sektarizm gibi sapmalar karşısında üyelerine doğru eylem çizgisini göstererek genç kadrolar yetiştirmeyi amaç bilen biricik kuruluştur. 1960 öncesi SDS, Alman Sosyal Demokrat Partisinin bir yan kuruluşu olarak çalışmaktaydı. Fakat daha o zamanlar bile, sosyalist teorinin doğru yorumlanması konusu yüzünden çıkan çatışmalar dolayısiyle, SDS ile Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD) arasında müzmin bir geçimsizlik vardı. Sosyal Demokrat Parti, bu ilerici gençlik kuruluşunu kendi çizgisine getirmek için büyük çaba gösteriyor, ama SDS içinde büyük bir ağırlık teşkil eden devrimci kadrolar, partinin dümen suyuna girmemek için direniyorlardı. Aslında, SDS içindeki Sosyal Demokratlar, hesaba gelmiyecek kadar küçük bir azınlık hâlindeydi. 1959 ile 1961 yılları arasında, SDS'in ideolojik çizgisini tâyin etmek üzere olan asıl çatışma, Leninistlerle Troçkistler arasındaydı. Bu çatışma SDS'in eylem gücünü bir ölçüde yıpratıyordu.

1960 yılında, Alman Sosyal Demokrat Partisi, artık SDS'in istenen sulandırılmış çizgiye gelemiyeceğini ve parti bünyesinde (Brandt'ın sosyal demokrasi anlayışı içinde) zararlı olduğunu hesaplıyarak, Sosyalist Öğrenci Birliği ile dayanışmaktan vazgeçti. Bundan böyle SDS kendi yağıyla kavrulacak ve partinin ipe sapa gelmez uyarılarından kurtulmuş olacaktı Sosyal Demokrat Partinin bu kararı tabiî ki SDS'i maddî olanaklar bakımından zayıflatıyor, ama bilime bağlı bağımsız bir gençlik örgütüne yeni ufuklar açıyordu. Sosyal Demokrat Partinin SDS'i saf dışı bırakmasının biricik nedeni, yetişmekte olan genç kadroların partiye hâkim olmasından korkulmasıydı.

Denebilir ki, SDS, her bakımdan bağımsız olmanın ve kendi yağıyla kavrulup kendisine yeni olanaklar yaratmanın meyvalarını yeni yeni almaktadır. Rudi Dutschke Batı Almanya gibi genel karakteriyle Amerikan uydusu olan bir ortamda, bilime saygılı ve tam bağımsız bir gençlik örgütünün hakettiği bir liderdir. Zaten Rudi'nin gelişim çizgisi de, dogmatizm ve oportünizmle savaşmak noktasından başlar. Fakat asıl önemlisi, Batı Almanya'daki ilerici gençliğin, hem dogmatizmin kalıplarını parçalamaya, hem de oportünizmin çirkefinden kurtulmaya dayanan gerçekten bilimsel ve bağımsız bir örgüte susamış bulunmasıdır. Alman Sosyalist Öğrenci Birliğini bugünkü gelişmelere götüren ana unsurlar işte bunlardır.

Kabul etmek gerekir ki, Batı Almanya'da olsun, ya da sanayiini kurmuş herhangi bir batı ülkesinde olsun, sosyalist stratejiyi saptamak ve bu açıdan eyleme geçmek oldukça zordur. Bu ülkelerin işçi sınıfları, emperyalist sömürüden payına düşeni almakta ve bu yüzden Brandt ve Wilson gibi sahte sosyalistlerce temsil edilmelerine rıza göstermektedir. Özellikle Almanya'da savaş sonrasından beri işçi sınıfına bağlanan umutlar, gerçek sosyalistleri hüsrana uğratmıştır. Batı Alman işçi sınıfı, burjuvazinin aptallaştırma metotlarını tamamen yutmakta, sabahları fabrikasına giderken «Bild Zeitung» u cebine atmakta, akşamları da evine dönerken vazgeçemediği birasını yudumlamak için televizyonlu bir birahanede saatlerce oturup televizyondaki yeni bir aptallaştırma metoduyla karşılaşmaktadır. Bugün bir Batı Alman işçisi, sınıfsal çıkarlarını düşünmekten çok, motorlu bir araç edinmeyi, evinde veya birahanede televizyon seyrederek zaman öldürmeyi, hattâ mini etek modasını izlemeyi yeğ tutmaktadır. İşte böyle bir ortamda gerçek sosyalistlerin uyarıcı rolünü yerine getirmesi ve kütleleri kıpırdatmıya çalışması oldukça zordur. SDS içindeki binlerce yabancı uyruklu, özellikle Asyalı öğrencilerin görev alması da, SDS'in hiçbir şey yapamamaktansa geri kalmış ülke halklarının genç kadrolarını eğitmek eğiliminde bulunduğunu gösterir.

Ancak, Rudi önderliğindeki bugünkü SDS örgütünün, bütün bu zorlukları yenerek, toplumunun esprisini bulduğu gerçeğinde birleşmek gerekir. Rudi, yarattığı gençlik hareketiyle yalnız Alman işçi sınıfını sarsıp uyandırmakla kalmamış, çaresizlik içinde kıvranan öteki batılı sosyalistlere de yol göstericilik yapmıştır. Dünya basınında, dostun düşmanın Rudi önderliğindeki SDS hareketleriyle ilgilenmesinin gerçek nedeni budur.

RUDİ DUTSCKE'YE AÇIK MEKTUP

Ahmet SAY

RUDİ

Kardeşim Rudi!

Eski bir SDS üyesi olarak sana «geçmiş olsun» demekte çoğu kimselere göre önceliğim vardır sanıyorum. Ama her şeyden önce, emperyalizm ve feodalizmin ortaklaşa ezdiği geri kalmış bir ülkenin sosyalist bir genci olarak iyi dileklerimi kabul etmeni isterim.

Bana öyle geliyor ki, devrimci eylemin Batı Almanya'daki esprisini buldunuz. Bunalımlar ve çaresizlikler dönemi atlatıldı artık. Çaresizlik içinde kıvranmaktansa, bir faşistin kurşunlarına hedef olmak yeğdir.

Tabiî ki tehlikeli kabul edilen devrimcilere yönelecektir kurşunlar!

Tabiî ki düşmanların artan tepkisi, devrimcilerin başarılı yolda olduğunu gösterir!

Bir Türk sosyalisti olarak yaralanmanı böyle yorumluyorum Rudi.

Hepinize sosyalist selâmlarımı yollar ve yıllarca bir arada olduğumuz Hans Backhaus, Bassau kardeşler, Koppel, Hiller gibi kardeşlerime de ayrıca selâmlarımı iletmeni beklerim.

Bu açık mektubumun yayınlandığı TÜRK SOLU dergisinden 50 adet gönderiyorum size. Arkadaşlar arasında satın ve parasını SDS kasasına atıverin.

Brezilya'da Gençlik Direniyor

Dört yıldan beri Brezilya'ya hâkim olan Amerikan eğilimli askerî cunta, çaresiz kalıp, eski Başkanlarla uzlaşma yolunu aradığı bir sırada, üniversite gençliği, bütün büyük şehirlerde, şiddetli gösterilere girişmiş, Amerikan kültür merkezleri tahrip edilmiş ve Amerikan bayrağı yakılmıştır.

Gençler, Che Guevara'nın izinden yürüdüklerini, politik pazarlık ve uzlaşmalara karşı olduklarını ilân etmişlerdir.

Rio'da bir öğrenci öldürülmüş, iki tanesi de başkilisede ağır yaralanmışlardır. Askerler şehrin kilit noktalarını işgal etmiştir. Hükûmet, hareketi şiddetle ezmek yolunu seçmek eğilimindedir.

Gençler, Brezilya'nın iç işlerine devamlıca müdahale eden Amerikalılara ve onların kuklası olan Silva hükûmetine karşı mücadelenin bayrağını açmışlardır.

ŞEMDİNLİ AŞİRETLERİNDE ÜRETİM İLİŞKİLERİ

IV. — ÜRETİM METOTLARI VE ÜRETİM ARAÇLARI:

Aşiretlerde üretimin esasını tarım (buğday, tütün, pirinç v.s.) ve hayvancılık (koyun, arcılık) teşkil etmekte ve ayrıca avcılık (keklik, dağ keçisi, kürk hayvanları) yapılmaktadır.

Üretime, ailenin bütün üyeleri katılır. Doğal işbölümü, yani aile içerisinde erkek-kadın farklılığına bağlı işbölümü vardır; fakat bazı işleri erkek ve kadın birlikte yapmaktadırlar.

Erkeğin yaptığı işler : Avlanmak, çobanlık yapmak, tarla sürmek, teras yapmak, buğday, pirinç ekmek, buğday, pirinç, ot biçmek, üretim aracı yapmak, ot taşımak (uzak yerlerden), ürünü pazara götürmek, un öğütmek.

Kadının yaptığı işler : Koyun sağmak, sütü işlemek (peynir, yoğurt, yağ), dikiş dikmek (dikiş makinesi bilinmemektedir) yün eğimek, halı kilim, çadır, çorap vs. dokumak, tütünde çalışmak, (tütün fidelemek, tütün dikmek, tütün çapalamak, tütün kesmek, tütün desteklemek, taşımak); çeltik dövmek, buğday işlemek (bulgur, yarma).

Ekilebilir toprak, öküz, çift, cencer vs. gibi üretim araçları şahıs mülkiyetindedir. Mera ve yaylâ, köyün ortak mülkiyetindedir. Orman, bugün kanun gereğince Devlet Orman İşletmesinin emrindedir. Ama aşiretlerde, mera, yayla, av alanı, orman, köyün ortak mülkiyetinde sayılır; fakat üyeler, buradan, köy için değil, şahısları için üretimde bulunurlar.

Tarımda ve hayvancılıkta kullanılan ve doğal ürünleri üretimini arttırmayı sağlayan ve tarım ürünleri imalâtında kullanılan üretim araçlarının belli başlılarını aşağıda belirtelim. (Parantez içinde araçların Kürtçe adları yazılmış ve ayrıca halkın kendisi tarafından imâl edilenler artı (+) işaretiyle, pazardan alınanlar eksi (—) işaretiyle belirtilmiştir):

Tarımda kullanılan ve ağaçtan yapılan araçlar :

Çift (cot, +), tapan (mali, +), deste çatalı (çemik, —), kızak (kışre, +) tip itibariyle kızağa benzeyen bu araç, yazın hayvanlar, kışın insanlar tarafından çekilir, buğday, pirinç, ot vs. taşınır; kağnı veya tekerlekli araç yoktur), dirgen (şene, —), tahta kürek (berik, +), sırt sepeti (sevika, kayı, +) çeten yoktur.

Tarımda kullanılan ve demirden yapılan araçlar :

Orak (das, —), Tırpan (tırpan, —), cencer (cencer, sap döğmeye yarayan, döven yerine kullanılan demir ve ağaçtan yapılan âlet, —), çift demiri (gasm, —), kürek (mere, —), kazma (tevır, —).

Tarım ürünlerinin işlenmesinde kullanılan taş araçlar :

Su değirmeni (As, +), el değirmeni (destar, —), el dibeği (coni, +), tokmak (deste coni, +).

Yün ve kıl için kullanılan (ham madde olarak işlenmelerini sağlayan) ve demirden yapılan araçlar:

Yün kırkma makası (kaleğ, —), yün tarak (şeyi hıryı,—) çorap şişi (şişkıt gori, —), dokumada kullanılan ve demirden yapılan âlet (kerküt, —), halı makası (makas, —).

Yün ve kıl için kullanılan ve ağaçtan yapılan araçlar :

İğ (teşi, —), dokuma tezgâhı (tevın, + ; çok ilkeldir), yassı tarak (beşvık, —), yuvarlak mekik (lülik, + veya —), dokuma tezgâhı tarağı (şeyi tevne, —), iplerin arasını açmak için ağaç âlet (pirik, +).

Süt taşıma ve işleme (tarım ürünleri imalâtında kullanılan) araçları :

Bakraç (satıl, devlık, —), dodan (süt taşımak için hayvan derisinden yapılmış tulum, +), büyük kazan (men cel, —), kazan (mencel, —), odun yayık (meşkadar, —), deri yayık (meşka, çerm, +), huni (kovık, —).

«Artı» işaretiyle belirtilen araçları, erkekler, genellikle kendileri yapmaktadır, fakat bunları pazar için değil, yalnız kendi kullanımları için yapmaktadır.

V. — MİRAS

Aşiretlerde, miras vardır. Kadın «şeran» miras hakkına sahiptir. Herki aşiretinde ise kadınlara miras verilmemektedir. Toprak ise, kadına, hıç bir aşirette miras olarak verilmemiştir.

Şimdi ise, toprak, genellikle, hazinenin olduğu için, aileler, bu toprakların kullanma hakkına sahiptirler. Miras yolu ile, aynı şekilde, toprakların kullanma hakkı, vârisler arasında, bölüşülmektedir.

Kadının, Herki aşiretinde olduğu gibi mirastan yoksun olması, diğer aşiretlerde olduğu gibi topraktan (bugün kullanma hakkından) miras alamaması, kadının toplum içindeki değerini azaltmıştır.

VI. — ÜÇ AYRI DÖNEMDE ÜRETİM İLİŞKİLERİNİN NİTELİKLERİ :

Şemdinli aşiretlerinde, bizim bılgimiz dahilinde kalan tarih devresini üç döneme ayırıyoruz: 1. Mîrler dönemi (Humaro aşiret reisleri ailesinin yani Abbasi kabilesinin, Şemdinli aşiretleri üzerinde eğemenlikleri dönemi), 2. Şeyhler dönemi (Sadate Nehri ailesinin yani Seyitlerin, Şemdinlı aşiretleri üzerinde egemenlikleri dönemi), 3. Bağımsız aşiretler dönemi (ve aynı zamanda aşiret bağlarının parçalanmaya başladığı dönem.)

1. MİRLER DÖNEMİ

Humaro aşiret reisi olan ve Şammarlar tarafından yenilen Abbasiler, Irak içlerinden, önce Sutuni köyüne, sonra Betkâr'a ve daha sonra Sürünüs'e gelerek Sürünüs'ü merkez yapmışlar, Seif al-Din zamanında, ilk defa Şemdinan mîri adını almış ve Şemdinli aşiretlerini Nehri'den yönetmeye başlamışlardır. Daha Sutuni köyünde iken, aile, İzz al-Din zamanında, Şemdinli aşiretlerinden başka, Mergever, Tergever, Bradost, Duskani, Oramar ve Rekân aşiretleri üzerinde egemenliklerini genişletmişlerdi (14).

GÖREV BÖLÜMÜ :

Divanhane : Mîrin oturduğu yerin adı divanhane'dir. Divanhane, geniş bir odadan ibarettir, odanın çevresine minder (döşek) ve yastık döşelidir. Taban veya duvarlar, halı beya kilimle kaplıdır. Divanhane adı verilen bu odaya, mîrden başka, paşmir, aşiret reisleri ve rıspî teklifsiz girer, oturur, yemeklerini burada yerler. Bunların dışındakiler, davet ve müsaade ile, divanhaneye girip oturabilirler. Kirmanç lar, divanhaneye giremezler. Divanhanede toplantılar yapıldığı gibi, genellikle oturulup, sohbet edilir.

Paşmir : Mîrlerin paşmir denilen yardımcıları vardır. Bunlar halkı temsil eder ve mîrin emirlerini, aşiret reisleri vasıtasiyle halka iletmiş olur. Paşmir, aşiret reisleri tarafından, aşiret reisleri içinden seçilir. Seçilen paşmir'i, Mîr beğenip kabul ettikten sonra, paşmir görevine başlar. Paşmir, halka, halkın sözünden çıkmayacağına, halk da paşmire, onun sözünü dinleyeceğine dair yemin eder.

Paşmir, mîrden aldığı emirleri, aşiret reislerine bildirerek yerine getirilmesini ister. Şayet mîr hakkında, halkın şikâyetleri birikir ve artık mîrin değiştirilmesi istenirse, paşmir, divanhanede, mîrin ayakkabılarını getirerek önüne bırakır. Bu «halk, artık seni istemiyor, mîrlikten düştün» anlamına gelir.

Şayet mîr, kendisini kuvvetsiz görür, isteğe boyun eğerse, ihtilâl gerçekleşmiş olur, ve gene mîrler ailesinden kuvvetli olan biri, iktidara sahip çıkar. Yeni mîr, iktidara halkın desteğiyle gelir, fakat bu, açık veya kapalı bir seçimle olmaz. Burada aşiret üyelerinin arzusu söz konusu olduğu gibi, bu arzudan kuvvetini alan yeni mîr adayları içinde iktisaden güçlü olanlar, iktidarı ele geçirirler.

Şayet mîr, paşmirin ayakkabıları getirip önüne konmasında ifadesini bulan ihtilâl hareketi karşısında, direnmek isterse, hunhor'larına emir verir. hunhorlar paşmiri parçalayarak öldürürler ve mîr iktidarına devam eder.

Hunhor : Mîrlerin emrinde her zaman 15 - 20 tane hunhor (Kürtçe olan bu kelime **kan emen** anlamınadır) vardır. Bunlar, sarayın (divanhanenin) önünde, yanında bekleyen silâhlı, hançerli muhafızlardır. Hunhorlar çalışmazlar, giderleri mîr tarafından karşılanır. Hunhorlar, mîrin güvendiği adamlardan seçilir.

Kalûndar : Mîrin, bir, birbuçuk metre uzunluğunda çubuğu ve bir fincan büyüklüğünde lülesi olan **kalûn** veya **sebil** adı verilen piposunu temizler, doldurur, yakar ve bu pipoyu mîrin yatak odasından divanhaneye taşır. Yanında bir torba tütün, ve mîr istediği zaman piposuna ateş koymak için altın veya gümüş maşa bulunur. Bütün görevi bundan ibarettir.

Kasider : Mîrin paralarını yanında taşır ve gerektiğinde mîrin hesabına para öder.

Çaycı : Divanhanede semaveri hazırlar, çay ve kahve yapar, ikram eder, su verir.

Pişekâr : Birkaç tanedir. Misafirlere yemek getirip götürürler, divanhaneyi süpürür, misafirlerin yatağını serer toplarlar. Yemeği kadınlar pişirir. Yemek pişirmek için kadın pişekârlar vardır.

Kapıcı : Misafirlerin ayakkabılarılarını çıkartmaya yardım eder, ayakkabıları siler, temizler, düzeltir, giydirir.

Laje bej : (Kelime Kürtçedir), divanhanenin türkücüsüdür. Mîr emrettiği zaman türkü söyler.

Divanhanede oyun oynanmaz. Paş mir ve aşiret reisleri, yemekleri yerler, fakat mîrin sofrasında yiyemezler. Onlara ayrı sofra kurulur, mîr yemeğinin tek başına yer.

Hoca : Mîrin bir hocası vardır. Namaz, ezan, nikâh, ölü yıkama, din dersi vermek gibi dinî işlerle uğraşır. Bazan mîrin çocuklarına din dersi verir.

Kâtip : Mîrin iki kâtibi vardır. Biri, mîrin hesaplarını tutar, diğeri mîrin açık veya gizli mektuplarını yazar.

Daroğa (mübaşir, şağne): Mîr namına, her köyde bir daroğa bulunur. Bütün vergileri daroğalar toplar. Mîr onların aylığını veya nafakasını verir.

HUKUK :

Mîrin meclisinde, mîrin çağrısı üzerine, mîr, paşmir, aşiret reisleri ve rıspî toplanırlar, herhangi bir mesele hakkında veya herhangi bir şahıs hakkında görüşürler ve kararı mîr verir.

Mîr, sahip bulunduğu aşiret üyelerinden herhangi birisi hakkında dilediği cezayı verir. Ölüm cezası verir, ölüm cezası çeşitli şekillerde yerine getirilir. Suçlu, damdan aşağı atılarak öldürüldüğü gibi, hançerlenerek, tüfekle vurularak, asılarak idam edilir. Eli kesilir, kulağı kesilir, Bu cezaları, hunhorlar yerine getirir.

ÜRETİM ARAÇLARI MÜLKİYETİ :

Mîrlerin kendi mülkiyetinde bulunan toprakları azdı. Humaro mıntıkasında Sürünüs, Gülank, Sipindaruk, Şeyhan köylerinin tamamı, Bentür köyünün bir kısmı Mîrlerindi, diğer topraklar, toprağı işgal eden aşiret reisleri ve aşiret üyelerinindir.

GELİRLERİ :

Mîrler, aşiretler üzerinde egemenlik kurarak, aşiret reisleri zamanında alınan vergileri kendileri almaya başlamışlardır. Şemdinli aşiretlerine egemen olan mîrler, pısağa, paşmir, aşiret reisleri ve rızpî hariç olmak üzere diğer bütün aşiret üyelerinden :

a) Zıbare olarak **angarya,**

b) Kalle (toprak ürünlerinden alınan vergi), Muzd (koyu nürünlerınden alınan vergi), Goral veya Haksay (koyundan alınan vergi), curum (ceza vergisi) adı altında **vergi,**

c) Kendi topraklarında çalışanlardan deh-dü (onda-iki) adı verilen aynî ürün şeklinde **pav** (ürün-rant),

BAĞIMLILIK

Mîrin sahipliği altında bulunan aşiret üyeleri (şahıs, aile veya kabile) bulundukları yerden, bir başka yere göçmek için, mîrin iznini almak zorundadır. Şayet mîr razı olmazsa, aşıret üyeleri oturduğu yerde kalmaya mecburdur.

Bir kabilenin rıspîsi, kendı kabilesiyle, mîrden izin almadan, başka bir mîrin himayesine girebilir. Tabiî bu göç, mîrden gizli olarak yapılır. Himayesine girdikleri yeni mîr, rıspîye para ve mal vererek, onu mükâfatlandırır.

Bazan da mîr, bir ailenin, bir kabilenin elinden silâhlarını, mallarını, koyunlarını, elinde ne varsa hepsini alır ve egemenliği altındaki topraklardan kovar. Kovulanlar başka bir mîrin yanına gittiklerinde, kendilerine silâh, koyun, eşya vs. verilir, yerleşmek için köy ve toprak gösterilir.

2. ŞEYHLER DÖNEMİ :

Mîr ailesi olan Abbasiler kabilesı üçe ayrılıyordu: Sürünüs'te oturan Musabegiler, Bentür'de oturan Bentür Beyleri, Şeyhan'da oturan Şeyhan Bey leri. Her yıl, beylerden biri Nehri'ye gelerek iktidarı yönetiyordu.

O yıl, Sürünüs beylerinden Musa Bey, mîr idi ve yönetim merkezi olan Nehri'de oturuyordu. Paşmir, mîrin ayakkabılarını, mîrin önüne bırakıyor. Mîr, kalkıyor, ayakkabısını giyerken, hançerini gizlice çekiyor ve paşmiri öldürüyor. Fakat, halk, mîri, ailesi ve eviyle birlikte topluyor ve Sürünüs yoluna götürüp bırakıyor (1870).

Daha önce Mevlana Halid'den halifelik alarak, Nehri'de tekke açmış ve Kürtelinde nakşbendi tarikatını yayarak büyük bir kuvvet kazanmış olan Seyit Taha'nın oğlu Şeyh Übeydullah'ı bu olaydan sonra, iktidarda görüyoruz. Şeyh Übeydullah'ın iktidarıyla birlikte, Sadate Nehri ailesi, Şemdinli aşiretleri üzerinde önce dinî olan etkilerini siyasî yönde geliştirecek egemenlik kurmuşlar ve neticede mahallî iktidara sahip çıkmışlardır.

Şeyh Übeydullah, misilleme için, sünnî ve şafîleri ayaklandırarak Tebriz'e kadar yürümüş ve İran'da şii kasaba ve köylerini yakıp yıkmıştır.

Bunun üzerine, Van Mutasarrıflığından bir tabur asker, Şeyh Übeydullah'ı sürgüne götürmek üzere Nehri'ye gelmiştir.

Halk, askere karşı gelmek istemiş, fakat Şeyh Übeydullah, padişaha karşı gelmeyi reddederek, oğlu Sait Abdulkadir ile birlikte Medine'ye götürülmüştür (1883). Diğer oğlu Şeyh Muhammed Sıddık, İran'da bulunan dayılarının yanına sığınmış ve orada kalmıştır.

Şeyhlerin sürgüne götürülmesinden yararlanan mîrler, yeniden Şemdinli aşiretleri üzerinde egemenlik tesis etmeye ve aşiret üyelerinin angarya, vergi, haraç şeklindeki yükümlülüklerini yerin egetirmeleri için halkı zorlamaya başlamıştır. Mîrler, Şeyhle-

ARZU EDİLMEYEN BARIŞ

Savaş konusunda, Amerikalı burjuva uzmanlar da bilimsel sos yalizmin yorumuna vardılar: «Bulutların, yağmuru bağrında taşıdığı gibi, kapitalizm de savaşı taşımaktadır.»

Ya barış olursa? Barışın sağlandığı var sayılsa. bu önemli olayın sonuçları ne olur? Ekonomik bünyede barışın doğurabileceği karışıklık nasıl önlenebilir?. İşte bu konuyu incelemek için, John Kennedy veya Mc. Namara oniki seçkin bilim adamını görevlendirmişler iki buçuk yıllık bir çalışmadan sonra, meydana çıkan raporu ise onikilerden biri, kitap olarak neşretmiştir. J. K. Galbraith, böyle bir raporun yayınlanmasının, kamu oyu bakımından yerinde olmadığını iddia etmektedir. Amerikan toplumunun ve daha genel olarak, günümüz kapitalist düzeninin, bundan daha derinlemesine bir incelemesi bugüne kadar yapılmamıştı.

Rapora göre, savaş sosyal sistemimizin bir sonucu değil, sistemin nedenidir, temelidir.

Bilimin gelişmesinde, savaşın önemi zaten bilinmektedir. Ordu ayrıca toplumdaki düzene uymayan unsurları bağrında toplamakla, başka işte kullanamıyacak kişilere bir alan açmakla ve yabancılaşmış gençliğe bir neden sağlamakla Amerikada büyük sosyal bir ödeve sahiptir. Hiçbir savaş tehlikesi ile karşılaşmıyan İsveç için de ordu, bu rolü oynamaktadır. Ancak, esas konu bu değildir.

Onikiler, faşistçe bir savaş teorisi ortaya atmamaktadırlar, aksine barış taraftarıdırlar. Üzerinde durdukları nokta, barış kurulabildiğinde; toplum düzenini ayakta tutan yayları işler durumda tutabilmek için, ne gibi zorlayıcı etkisi olan değerlerin bulunabileceği konusudur. Bunun çok güç bir iş olduğunu, ekonomik yön en iyi şekilde belirtmektedir. Raporun bu alandaki sonuçları çok önemlidir.

Amerikan ekonomik gelişmesi, millî hâsılanın on dabiri kadarının askerî işlere aktarılması ile sağlanabilmektedir. Bu «savrukluk» Amerikan ekonomisinin sarkaçı, tamponudur. Hele hakikî bir savaş olmadığı vakit, askerî ihtiyaçlar, ekonominin düzenli çalışması için gerektiği şekilde ayarlanıp tutukluk yapması, böylece önlenir. Piyasa durgunlaştıkça, askerî krediler arttırılır piyasa ve fiatlar geliştikçe askerî krediler azaltılır. Peki, devamlı bir barış düzeni kurulabilse, ne olur? Sağduyu ister ki savaş için harcanan değerler, barış düzeninde sosyal hizmetlere aktarılsın.

iş sahası sağlıyamaz. Halbuki, Amerikanın bugünkü gücünü yapan, bu bilim kadrosudur.

Askerî harcamalar yerine, Amerikan zencilerine doğru dürüst konutlar yapıldığını düşünelim. Üç yılda, bütün zencilere orta halli byazlarla aynı seviyede konut yapmak, işden değildir. Yeni bir harcama alanı bulmak gerekecektir.

Bunun güçlüklerini inceliyelim : «Sosyal» hizmetler bugün ordu için çalışan onbinlerce bilim adamı, araştırıcı, mühendis ve teknisyenlerin onda birine bile

Bütün vatandaşlar için parasız bakım ve ilâç sağlamak yoluna gidilsin. Sıhhî harcamalar öyle bir hızla artmaktadır ki askerî harcamaların yerini, on yıl için tutabilecek bir iş alanı açılabilir.

Ancak, konuyu bu alana saptırınca, ekonomi uzmanları artık dur diyeceklerdir. Askerî masraflar piyasanın ihtiyacına göre şişip azaltılıyordu sosyal harcamalar ise elâstiki bir bünyeye sahip değildirler Sağlık söz konusu olunca işlerin kötü gittiği yıllarda birkaç milyar fazla sağlık harcaması yapıp piyasa gelişinde sağlık harcamalarını kısmak mümkün olmıyacaktır. Böylece devlet süreli bir yüküm altına girmiş olacaktır. Halbuki söz konusu olan askerî masraflar istendiğinde ayarlanabilecek cinsten olan masraflardır.

Amerika için askerî masrafların değerinin nedeni, bunların piyasadaki arz ve talep kanununun dışında bulunmasından doğmaktadır. **Bu bakımdan, onikiler: «Uzay yarışması» konusuna ayrı bir önem tanımaktadırlar, bu alanda da, hükûmet kararları ile masrafları ayarlamak, bir dereceye kadar mümkün olabilecektir.**

★

Bilimsel sosyalizm, emperyalizmin bu yönünü çok eskidenberi eleştirmişti. Emperyalist safhaya varan kapitalizm için, savaşın nasıl bir bünyesel zorunluk olduğunu ispat etmişti. Amerikan ekonomisinin geleceği üzerine eğilen burjuva, kültürlü uzmanların aynı sonuca varmaları ilginç olmakla beraber, barışın ne kadar zor bir iş olduğunu da bir daha ortaya atmaktadır. Çok eski bir sözle, konuya son verelim:

«Bulutların, yağmuru bağrında taşıdığı gibi, Kapitalizm de savaşı taşımaktadır.»

RNİ.

Muzaffer **ERDOST**

rin topraklarından şeyhlere, kalle (öşür) verilmesine mâni olunuyor ve topraklardan alınan kalle ve diğer vergileri kendileri almak istiyordu. Muhammed Sıddık, halkın desteğiyle birkaç yıl içinde iktisaden güçlenerek Nehri'ye gelip oturuyor (1883 - 1888 arası) ve aşiretlere sahip çıkıyor, tahminen 1910 yılına kadar iktidarı elinde tutuyor.

Sadate Nehri ailesinin yönetimi, Muhammed Sıddık zamanında şekillenmiş ve aşağı yukarı, siyasî bir seri olay, Muhammed Sıddık'tan sonra şeyhlerin bu bölgedeki açık ve serbest egemenliklerini engellemiştir. Biz, bu bakımdan, Sadate Nehri ailesi devrinin, iktisadî yönden en önemli siması Şeyh Muhammed Sıddık dönemini araştıracağız.

ÜRETİM ARAÇLARI MÜLKİYETİ :

Sadate Nehri ailesinin, Mîrlerin aksine, kendi toprakları çoktu. Aşağıda ayrıntılarıyla yazacağımız gibi, Şemdinli topraklarının büyük bir kısmı Sadate Nehri ailesinindi. Bunun dışında Yüksekova'da birkaç köy, İranın Riaziye iline bağlı Mergever bölgesinin yarısı, Tergever bölgesinin dörtte biri, gene İran'da Bradost bölgesinde dört köy İran'da İşno ilçesinde Şeyhan köyü, Irak'ta Revandız ilçesinin Piresinya bölgesi ve Batas köyü, Suudî Arabistan'da Medine'de bazı tarlaların sahibi bulunmaktaydılar.

Bu tarlaların (İran'da bulunanların) bir kısmı, Seyit Taha'ya, İran Şahı Mehmet tarafından vakıf olarak verilmiştir (15). Zerza mıntakasındaki toprakların bir kısmı Şeyh Übeydullah zamanında ve diğerleri Muhammed Sıddık zamanında satın alınmıştır.

Şeyhler, topraklarında çalışan çiftçinin öküzünü, çiftini ve tohumunu veriyor, ürünün yarısını pay olarak alıyordu. Kendilerine ait olmayan topraklardan ürünün onda birini alıyor, koyundan vergi almıyordu. Pay ve vergi toplama işini, her köyde bulunan bir **çavuş** görüyordu. Çavuş, kalle olarak buğdayı topluyor, o köyde depo ediyor ve bazı hallerde üç dört ay sonra, buğday o köyün muhtaçlarına dağıtılıyordu.

Toprakları Muhammed Sıddık, altın karşılığında, parasını vererek alıyor ve bu alım-satım işini tutanaklarla tesbit ediyordu. Muhammet Sıddıkın önemli işlerini yürüten Seyit İslâm Geylâni'den naklen iki örnek vereceğiz :

Muhammed Sıddık, Yüksekova'da bir erik bahçesiyle 60 dönümlük su basar bir tarlayı 360 altına almıştır (bu parayı Seyit İslâm Geylâni bir satıcıya teslim etmiştir). Katuna köyünde, her yıl tütün ekilen ve verimi ile ünlü olan iki tarla, 100 altın karşılığında satın alınmıştır.

Satın alınan topraklar üzerinde çalışanlar, topraklarını sattıktan sonra, Muhammed Sıddık'ın olan toprakta, ortakçı olarak çalışmışlardır. Topraklarını satan şahıs, isterse Muhammed Sıddık'ın ortakçısı olarak çalışıyor, isterse, bir başka yere gitmekte serbest kalıyordu.

Bölgenin bu yıllarda en önemli geliri ise, tütündür. Tütün iyi bir fiyatla satıldığı için halk tütün ekimine önem vermiş ve Muhammed Sddık kendi topraklarında ekimini zorunlu kılmıştır. Muhammed Sıddık, kendi hissesine düşen tütünden başka (İranlı tacirin köylere girmesini yasaklamıştır), köylünün tütününün dört batmanını 3 altına almış ve bir 3 altına İranlı tüccara satmıştır. Ortalama fiyatı ile, tütünün kilosu, bugünkü rayiç ile, 75 lirayı bulmaktadır. Tütün verimi ve tütünden sağlanan gelir için bir örnek daha verelim: ekilir toprağı çok az olan ve şimdi harabe bulunan Metrite köyünü, Şeyh Muhammed Sıddık, Seyit İslâm Geylani'ye ortak olarak ektirmiş, bu köyün tarlalarından çıkan tütünü 600 altına satmış (tahminen 1.600 kg. tütün parası) ve Şeyh İslâm Geylanî'ye 80 altın vermiştir.

Demek ki, Şeyh Muhammed Sıddık, kendi tarlasında çalışan ortakçıdan rant ve kâr olarak aynî ürün, diğer halktan kalle (öşür) almış ve fakat öşürün buğday olan kısmını, genellikle satmamış, yoksul köylülere dağıtmıştır.

Kendi inşaatını (yaptırdığı kalenin duvarları şimdi yıkık haldedir.) Nehri köprüsünü, Helana geçidinde bir can kurtaran binasını yontma taş ve harç kullanılarak yaptırmıştır. Bu inşaatların yapımında ve ayrıca, çoğu kendi tarlaları olmak üzere, yaptırdığı büyük sulama kanallarının yapımında, zıbare çalıştırmıştır.

TAHŞİR VE GÜMRÜK VERGİSİ

Bu dönemde, Van mutasarrıflığına yani devlete, **tahşir vergisi** denen bir vergi toplandığını görüyoruz. Tahşir vergisini Muhammed Sıddık toplatıyordu. Koyundan alınan tahşir vergisinin ne zamandan beri alındığı ve miktarı bizim bilgimiz dışında kalmaktadır. Yalnız, Seyit İslâm Geylanî'nin anlattığına göre, o zaman Nesturilerin oturduğu Sorasar köyünden o yıla ait olmak üzere üç altın tahşir vergisi almıştır. Tahşir vergisi, Nesturi ve Müslüman herkese uygulanıyor ve miktarı eşit tutuluyordu. Köyün nüfusuna göre, her köyden bır ilâ beş altın kadar vergi alındığını tahmin etmekteyiz.

Muhammet Sıddık zamanının son yıllarında, Hazne'de yapılan gümrükte, İranlı tacire satılan tütün için, tacirden, belli bir gümrük vergisi almış ve bu vergi, Muhammet Sıddık tarafından, Düyun-u Umumiye'ye veya devlete ödemiştir. Fakat, gerek bu verginin toplanıp toplanmadığı, gerek miktarı, ve gerek bu verginin Düyun-u umumiye'ye veya devlete ödenip ödenmediği, ödendi ise, kaç yılları arasında ödendiği, bizim bilgilerimiz dışında kalıyor. Muhammet Sıddık'ın çeşitli işlerini yürüten Seyit İslâm Geylâni, Muhammet Sıddık'ın İranlı tacirden yılda 1.700 altın vergi aldığını ve bunu Düyun-u Umumiye'ye ödediğini bize anlattığına geçerken nakledelim.

ŞEYHLERİN TOPRAKLARI

Muhammet Sıddık, tütünden sağladığı servetin önemli bir kısmı ile toprak satın alarak, ailenin topraklarını genişletmiştir. Sadate Nehri ailesinin, Şemdinli aşiretlerinde sahip olduğu toprakları, aşiret mıntakalarına göre ve kaba hatlarıyla tesbite çalışacağız:

Zerza aşiret mıntakasında : Betivu (toprakların bir kısmı şeyhlerindir, diğer kısmı köylülerin kendi topraklarıdır), Şapatan (çoğu şeyhlerindir, bir kısmı Nesturilerindir), Navşar (yarısı şeyhlerindir), Bedgaruk (şeyhlerin toprağı yok, tamamı Nesturilerindir), Şeyhan (bir kısmı şeyhlerin), Galeşk (bir kısmı şeyhlerin), Beybap (tamamı şeyhlerin), Fakyan (tamamı), Girik (bir kısmı), Hazne (tamamı), Kepenek (tamamı), Şavitok (bir kısmı), Şavurte (bir kısmı), Masiro (bir kısmı), Geymane (tamamı), Gare (yarısından çoğu), Metrite (tamamı), Yukarı Katuna (yarısı), Aşağı Katuna (yarısı), Zevka (tamamı), Şikeftan (tamamı), Helena (çoğu Nesturilerin, bir kısmı şeyhlerin), Ballı (bir kısmı şeyhlerin).

Humarô Aşiret Mıntakasında : Derya (tamamı şeyhlerin), Derabani (tamamı), Bembo (bir kısmı), Bentür (tamamı), Dınarta (tamamı), Bay (bir kısmı), Sürünüs (yok), Gülenk (yok). Sipindaruk (yok), Haruna (tamamı), Nerduşe (bir kısmı), Balakan (yok), Düri (yok), Tisi (bir kısmı), Meleyan (yarlsı), Helenk (yok), Diman (yok), Sorasar (bir kısmı, diğer kısmı Nesturilerin), Nehri (bir kısmı), Bişemsi (yarısı), Begirdi (tamamı), Evliyan (bir kısmı).

Herki Aşiret Mıntakasında : Bedevi (tamamı), Betkâr (bir kısmı), Nugaylan (tamamı), Herki (yok), Bedav (yok), Deh (yok), Mezre (bir kısmı), Salaran (bir kısmı).

Gerdi aşiret mıntakasında: Ruya (bir kısmı), Benevik (bir kısmı), Besisun (3-4 tarla), Zerin (Nesturilerindi, Gerdililere vermişti), Gerdi Şapatan (yok), Suni (yok), Barevi (yok), Nihova (yok), Çeman (bir kısmı), Derik (yok), Begijni (bir kısmı), Çeman (yok), Kelit (yok), Girana (yok), Rubaruk (bir miktar), Bigalta (yok).

META ÜRETİMİ VE TİCARET :

Dağlar çetin, vadiler dar, ekilebilir toprak azdır. Nüfus artışı ve ekilebilir toprağın sınırlı oluşu, halkı, hem pirinç ekimine ve hem de teraslamaya yöneltmiştir. Fakat bunlar. halkın buğday ihtiyacına cevap vermemektedir. Halk, eksik kalan buğday ihtiyacını, aşiret dışındaki mahallî pazarlardan karşılamak zorunda kalmıştır.

Buna karşılık, Şemdinli'nin güzel kokulu, açık sarı renkli ve geniş yapraklı kendine özgü tütünü, Irak'ta ve özellikle İran'da ün yapmıştı ve bugünkü fiyatıyla kilosu bir ara batmanı üç altına tahminen 75 liraya) satılıyordu (16). Üreticiliğin üç batman tütününü bir yıl önceki fiatından yarım altın fazlasına Şeyh Muhammet Sıddık satın almış, satın aldığı her batman tütünden 2,5 altın kâr etmiştir. Halk, genellikle tütün ekmeye başlamış ve hattâ Şeyh Muhammet Sıddık, kendi tarlalarında tütün ekimini zorunlu kılmış, bu da ayrıca buğday ekilen alanları yeniden daraltmıştır.

Tütün, pazar için, yani meta olarak üretilmiş ve neticede tarımsal ticarî üretim büyük bir önem kazanmıştır.

Bugün bir haneli Nehri köyü ile 20 haneli Gare köyü, Şeyh Muhammet Sıddık zamanında gelişmiş birer kasaba idiler. Çeşitli meta alışverişi yapan dükkânlar, işyerleri ve kahveler vardı.

Ticarî ulaştırma, Irak'ta Musul, İran'da Rumiye (Rızaiye) arasında işleyen deve ve eşek kervanlarıyla yaptırılıyordu. Mübadele, kasabada dükkânlarda ve köylerde, çerçilerde, değiştokuş veya para ile yapılmaktaydı. Dükkân sahipleri genellikle Yahudida ticaretle uğraşanlar vardı.

Musul'dan giyim (hazır elbise veya kumaş) eşyası, ayakkabı, çarık, ziynet eşyası (altın, gümüş ziynetler, lerdi ve Nesturi ve Müslümanlardan süslü hançer sapları vs.); **Rumiye**'den, giyim eşyası, pirinç, buğday, çay, şeker, gaz, pekmez, üzüm gibi yiyecek maddeleri alınıyordu. Mahallî pazarla aşiretler arasındaki dış ticaretin esasını, tütün, bal, ceviz ve diğer ürünler teşkil etmekteydi.

ZANAAT :

Bu dönemde, Nehri'de ve Gare'de, ayrıca köylerde zanaatın bir hayli geliştiğini görüyoruz. Terzi, marangoz, demirci, tenekeci, nalbant, keçeci, bezci (iplikleri kendileri eğiriyordu), inşaat ustaları vardı. Zanaatçıların çoğu Yahudi ve Nesturi idi. Yerli halktan ve Müslümanlardan da bu mesleklerde çalışanlar bulunuyordu.

Aşağıda göreceğimiz gibi, daha sonra, bu zanaatçılık sönüp kaybolmuştur.

---

(14) B. Nikitine, adı geçen eser, s. 313—315.

(15) Necip Fazıl Kısakürek, Altun Halka, İstanbul, 1960, s. 86—97.

Ayrıca 1908 de İstanbulda Türk - İran sınır komisyonu tarafından yayınlanmış olan «İran-ı Hududiye'ye Dair» adlı kitapta, «Seyit Taha Hazretlerinin arazisine dair Van mutasarrıflığında bulunan kayıtlar» ifadeleri mevcuttur; ayrıca bölgeden topladığımız şifahî bilgiler, belgeleriyle tesbit edemediğimiz bu hususu doğrulamaktadır.

(16) «İhtiyarlar ihtiyarı Seyit İslâm «Ben bildim bileli, buralarda tütün ekilir.» diyor ve sözü tütünden açmışken bir hikâye anlatıyor: «Bir gün Muhammet Sıddık beni çağırdı, dedi ki, «Git köylerdeki bütün tütünleri al, ambar et.» Gittim, dört batmanına her yılkinden yarım altın fazla, yani üç altın vererek tütünleri topladım. Ambarladım. Tahran'ın tüccarı Tebriz'e geldi. Tebriz'deki tüccarları Rumiye'ye gönderdi. Rumiye'deki tüccarlar Nehri'ye geldi.»

«Muhammed Sıddık'a geldiler. Tütünleri istedikler. Muhammed Sıddık «Geçen yıl batmanı birbuçuk altın idi.» dedi. «Bu yıl iki mislini vereceksiniz: üç altın. Her batman tütün için de bi kılle (tahminen üç kilo) şeker.»

«Pahalı» dedi tüccarlar almayıp gittiler. Bizim tütün çok kıymetliydi. Tüccarlar yeniden adam gönderdiler. Muhammet Sıddık «Ben tütünü milletten yarım altın fazlasına aldım. Siz almazsanız tarlalarda yakarım, toprağa kuvvet olur. Kimseye himmetim yoktur. İşinize gelirse alın.»

«Baktılar çaresi yok. Muhammet Sıddık'ın dediği fiyat üzerinden tütünü aldılar.» (Şemdinli Röportajı, Yön, 16 Eylül 1966, s. 13).

Parlamentarizm ve Devrim

Celal **SOYCAN**

ORMAN FAKÜLTESİ TAL. CEM. II BŞK.

Dünya sosyalizm tarihinde parlâmenter mücadele biçimine karşı zaman zaman çok sert çıkışlar yapıldığı görülmüştür. Örneğin Holanda, İngiliz ve özellikle Alman sollarınca parlementonun tarihî bakımdan olduğu kadar siyasî bakımdan da zamanını doldurmuş olduğu sekterce savunulmuştur. Ancak bellidir ki, emekçi yığınların henüz sınıf bilincine varamadıkları sanayi ve yarı sanayi ülkelerinde en gerici parlementolarda çalışmanın gereği tartışma götürmez. Hâkim sınıfların sol partilere vereceği demokratik imkânlarla geniş bir propagandaya girişmek ve devrim için gerekli subjektif şartı tabanda hazırlamak bakımından parlementarizm henüz vazgeçilmez bir mücadele biçimi olarak kalmaktadır.

Ancak legal çalışmanın gereğine inanmış bir sol parti, başkasının alanında başkasının saptadığı kurallarla oyun oynadığını kesinlikle unutmamak zorundadır. Hukuk yorumunun ve baskı imkânının doğal olarak hâkim sınıflara puan kazandırdığı bir ortamda sol bir partiye karşı uygulanacak engellemelere akıllıca karşı koymak gerekir.

Aslında, sosyalist olmayan ülkelerde gerçekten devrimci bir parlemento fraksiyonunu yaratmak oldukça güçtür. Klâsik parlementarizme kayma tehlikeleri yanında, parlemento dışı ve parlemento içi çalışmaları akıllıca birleştirmek gibi oldukça ağır bir sorumluluk bahis konusudur.

Yukarda da belirttiğimiz gibi, parlementarizm siyasî bakımdan henüz zamanını doldurmamıştır. Olgunlaşan bir devrimci hareket mutlaka legal çalışmaya yönelmek zorundadır, ancak parlementarizmin klâsik havasının sindiği sol partilerin giderek geniş kitlelere ters düştüğü de çok görülmüştür. Amaç olarak meclise daha fazla milletvekili sokmayı kabullenmiş bir sol parti, ister istemez halk topluluklarına parlementer bir dille hitabetme zorunluğunu duyacak, oy kaçırma kaygusuyla zaman zaman kötü bir revizyonizme kayacaktır.

Özellikle içinde bulunduğumuz devrede emperyalizmin temel çelişki olarak ortaya çıktığı toplumlarda sol bir partinin legal çalışmalarının biçimi oldukça değişik ve öncelikle yığınları mümkün olduğu kadar hızla karşı-devrimci güçlere karşı bilinçli bir direnişe zorlamak olmalıdır. Bunun için de oy kaybını doğursa bile, gerektiğinde meselelerin üzerine gitmesini bilmeli ve hele sosyalist olmayan millî güçlere uygun pozisyonlarda sıkı kenetlenmeye girmelidir. Bu her şeyden önce, karşı devrimci güçlere karşı geniş bir cephe halinde direnme imkânını ve buna bağımlı olarak da sol hareketin yaşama ortamını sağlar.

Meseleyi daha da somutlaştırmak için Türkiye'ye gelirsek; Emperyalizmin ağır baskısı altındaki toplumumuzda kitlelere sınıf bilincini aşılarken, toplumu oluşturan sınıf ve tabakalardan devrimci olanlara ters düşmemek için had çabayı göstermek zorundayız. Çünkü temel çelişki olan emperyalizmin çözümüne yönelen güçler, aynı zamanda sol hareketin bir teminatı olmak durumundadır. Kitleleri emperyalizme karşı hızla bilinçlendirme imkânı verecek bir mesele parlementer amaçlarla dejenere edilir ve diğer devrimci güçlerle sekterce bir didinmeye düşülürse, yeni, alışılmamış, oportünist olmayan, çıkarcı olmayan bir mücadele yaratma yolunda oldukça başarısız kalınıyor demektir. Örneğin NATO'dan çıkma bahis konusu ise, sol bir partinin görevi, meseleye katı bir sınıf açısından değil, temel çelişki açısından bakmak ve NATO'ya karşı direnen güçleri geniş bir cephede toplamak olmalıdır. Çünkü bu temel çelişkiyi millî bir cepheyi yanına alarak çözmedikçe, bu düğümler sosyalist iktidara uzanan çizgi üzerinde kaldıkça, şu veya bu biçimde çeşitli faşist şamarlarla sallanır durur.

Biçimsel bir demokrasi perdesi altında yoğun faşist denemelere girişen ve ilerde daha da açıkça girişecek olan emperyalizme karşı, onun toplum gelişmesini köstekliyen bağlarına karşı sekterce bir tutumla hep dar bir sınıf açısından bakmak, sosyalist bir partiye güç kaybettirmekten başka bir netice vermez.

Millî konularda sınıf görüşü olmayan millî güçleri yetersizlikle itham ederek saf dışı bırakmak, temel çelişkinin çözümünü yavaşlattığı gibi, ilerdeki mutlak faşist baskılara karşı direnişte umulmadık kopmalar doğurur.

VİETNAM

Amerika, Vietnam savunması karşısında geriledi. Vietnam halkını yıldırmak ve emperyalizmin boyunduruğunu kabul ettirmek amacıyla giriştiği vahşiyâne savaş, halkın inanılmaz örgütlenişi ve kahramanca direnişiyle tersine döndü. Amerika bu direnme karşısında tırmanma politikasına başvurmuştu. Vietnam'ın kuzeyindeki Halk Cumhuriyetine yaptığı, gittikçe yoğunlaşan hava hücumlarıyla; Kuzeyi, dolayısiyle Güney halkını mahkûm etmek istiyordu. Ama olmadı. Neden olmadı?
Aşağıdaki yazı bu soruya ışık tutmaktadır.

KURTULUŞ SAVAŞI EKONOMİSİ

Vietnam'lı kadın tarlada, fabrikada erkeğin yerini almaya başlamıştır

Vietnam ekonomisinin hayatiyet kaynağı, ilk olarak, İşçi Partisi ve D.V.C. (Demokratik Vietnam Cumhuriyeti) hükûmetinin izlediği politika, ikinci olarak halkın azim ve arzusu, üçüncü olarak ise, diğer sosyalist ülkelerin yapmakta oldukları yardımlardır.

1965 yılında hava savaşını tırmandırılacağını, önceden sezen DVC. ekonmiyi, bu duruma ayak uyduracak şekilde düzenlemeye başlamış ve endüstrinin tek merkezden yönetilmesi sisteminden uzaklaşmıştır. Birkaç hafta içinde endüstri, eğitim, sağlık ve idare tesislerinin, her an tehlike içinde olan şehirleden, daha tehlikesiz bölgelere taşınması işi tamamlanmıştır. Bu arada, tarımın ve mahallî endüstrilerin geliştirilmesine büyük önem verilerek, her eyalet, her bölge, kendi kendine yeterli bir ekonomik birim haline getirilmiştir.

Son üç yıl içinde, mahallî endüstri dallarına yapılan yatırımlar, yedi misli artmıştır. Ve şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde halk, coşkun milliyetçilik hisleri ve büyük bir fedakârlıkla çalışmıştır.

Milyonlarca genç erkek ve kadın, «Üçlü Hazırlık Hareketi» ne katılmışlardır. Bu; ülkeyi savunmak için her an hazır olmak, kendi çıkarını düşünmeden çalışmak ve memleketin, onlara ihtiyacı olan yerlerine gitmeye hazır olmak hareketidir.

Bu hareket içinde, Vietnamlı kadınlar, fabrikalarda, tarlalarda erkeklerin yerine geçmekte, çocuklarına ve evlerine bakmanın bütün yükünü üzerlerine almakta ve gerektiği zamanlarda ellerinde silâhlarla savaşmaktadırlar.

Endüstrinin devlet sektöründeki iş gücünün üçte birini ve tarım sektöründeki iş gücünün üçte ikisini kadınların teşkil ettiğini söylersek, Cumhuriyetin iktisadî hayatında kadınların oynamakta oldukları rolün önemi hakkında bir fikir vermiş oluruz.

Sosyalist ülkeler, DVC. ne endüstriyel tesisler, makineler, taşıt araçları, yakıt, ham madde ve tüketim maddeleri göndermektedirler. Bunun yanısıra, kardeş ülkelerin göndermiş oldukları uzmanlar, yıkılan, harap olan üretim tesislerinin onarılması, yeniden yapılması için, Vietnamlılara yardımcı olmaktadırlar. Binlerce Vietnamlı, diğer sosyalist ülkelerde eğitim görmektedirler.

Barajlar, sulama kanalları düşman tarafından tahrip edilmişken; her yerde işgücü darlığı varken; büyük çapta ürün hasat etmek, çok güç tür. Fakat eski pirinç tarlaları, şimdi savaş alanları halini almışken; Vietnam köylüleri, her hektar başına beş ton pirinç üretmeyi kendilerine hedef edinmişlerdir.

1967 yılında 40 bölgede 2.500 kooperatif, bu hedefe ulaşmıştır. Savaştan önce böylesine büyük çapta bir ürün, ancak iki bölgede elde edilmişti. Thai Binh eyaleti bu tarım hamlesinde öncülük etmiştir. Geçen yıl Thai Binh çiftçileri hektar başına 5,5 ton pirinç yetiştirmişlerdir. Bu arada, diğer bazı kooperatifler, bunun da ötesine geçerek, hektar başına 7 veya 8 ton pirinç üretmişlerdir.

1966 yılında, kooperatiflerde yetiştirilen domuz sayısı yüzde 50 oranında bir artış göstermiştir. Ve geçen yıl canlı hayvan üretimini artıracak, geliştirecek bir metodun uygulanmasına başlanmıştır. Hedef, kooperatif üyelerinin, kendilerine ait hayvanlarının miktarını çoğaltabilmek için, kooperatifler ve devlet üretme çiftliklerinde etinden ve sütünden yararlanılan büyükbaş hayvanları çoğaltmaktır.

İşe savaştan önce, tarım üretim kooperatiflerini kuvvetlendirmek, bunların idare sistemlerini ve teknik araçlarını geliştirmekle başlamıştır. 1967 yılının başlarında DVC. de 27 bin kooperatif vardı ve bu kooperatiflerin üyeleri, tarım sektöründeki bütün iş gücünün yüzde 95 ini teşkil ediyorlardı. Ülkenin alçak kesimlerinde ve dağ eteklerinde yer alan ortalama büyüklükteki kooperatifler, genellikle 100 aileden müteşekkildir ve 100 hektar kadar toprağı işlemektedirler.

3.800 den fazla kooperatifin, modern makinalarla donatılmış atelyeleri, elektrik jeneratörleri, pompa tesisleri ve hayvan yemi hazırlayan ve pirinçleri harman yapıp aarlatan makineleri vardır.

Devlet çiftlikleri de önemli bir rol oynarlar. Bu çiftlikler savaş sırasında işledikleri alanları genişletmişler ve özellikle kahve, çay, tunçgiller, pamuk, yer fıstığı ve tütün olmak üzere, elde etmekte oldukları ürün miktarını çoğaltmışlardır. Geçen yıl, devlet çiftliklerinin brüt üretimi yüzde 11,5 oranında bir artış kaydetmiştir.

Mahallî endüstrilerin kalkındırılmasını öne süren politikanın bir sonucu olarak, bütün eyaletlerde ievlete ait atölyeler ve diğer çeşitli tesisler kurulmuştur. Metal işleme endüsrisinin toplam üretime olan katkısı 1964 yılında yüzde 11 iken, bugün yüzde 17 ye yükselmiştir.

Geçen yılın sonunda, 500 kadar yeni küçük ve orta çapta etsis kurulmuştur. Bunların çoğu, betonarme sığınaklar içinde, gizli mağaralarda veya ormanlarda inşa edilmiş ve düşmana karşı güvenle kamufle edilmiştir. Bu tesisler, tarım için gerekli maddeleri, basit tarım makinaları, gübre, taşıt araçları, tekstil, kâğıt, sabun, kibrit sigara ve diğer bazı maddeler imal ederler!

1966 yılında mahallî endüstri tesislerinin brüt imalâtı yüzde 8 oranında artmış ve bu artış geçen yıl da devam etmiştir. Özellikle tarıma hizmet eden endüstri kollarının kaydettiği ilerlemeler çok hızlı olmuştur.

Mahallî endüstrilerin yanısıra, boşaltılmamış ve merkezi idareden ayrılmamış olan maden, elektrik ve kimya tesisleri gibi daha büyük tesislerin de restorasyonuna büyük önem verilmiştir.

Bu tesislerin bazıları, devamlı olarak düşman tarafından bombalanmış, fakat buna rağmen, kismen olsa bile, onarılarak yeniden faaliyete geçirilmişlerdir. Örneğin, Vietnam Cumhuriyeti içinde bombardımandan hasar görmemiş olan bir tek elektrik üretim tesisi yoktur. Fakat elektrik üretilmektedir. Bazı hallerde, elektrik üretim tesisleri uzun müddet faaliyete geçemiyecek şekilde hasara uğramışlar, bu durumlarda da gerekli elektrik, kardeş ülkeler tarafından temin edilen seyyar elekrik jeneratörleri sayesinde sağlanmıştır.

Her yerde hem üretim, hem de tüketim alanlarında sıkı bir ekonomi rejimi uygulanmaktadır. Kentlerde, hayatî bir önem taşıyan maddeler vesikalarla verilmektedir. Endüstri, büro işçileri ve öğrenciler, kendilerine ait çiftliklerde sebze yetiştirmekte, kümes hayvanları ve domuz beslemektedirler. Kasaba ve köylerde de her şey kısıtlı olarak tüketilmekte ve her aile, olağanüstü durumlarda kullanmak üzere, gerekli ihtiyaç maddeleri stoku yapmaktadır.

Bütün güçlüklere rağmen, Devlet, halk sağlığına büyük bir önem vermektedir. 1967 yılının başında, DVC. de askerî hastaneler hariç olmak üzere, 710 hastane ve klinik vardı. Hemen hemen her tarım kooperatifinin kendine ait sağlık istasyonu vardır ve bölgelerin çoğunluğunda, doğum evleri bulunmaktadır.

Savaşa rağmen, eğitim sistemi de gelişmektedir. Bölgelerin çoğunluğunda, yalnız ilkokul değil, orta okullar da vardır. Savaş yıllarında, okula yazılanların sayılarının artmış olması, dikkate değer bir noktadır.

1966-1967 yıllarında, çalışıp okuyanlar hariç, genel okullara gidenlerin sayısı üç milyondan fazla idi. İnşaat mühendisliği, madencilik ve askerî tıp okulu olmak üzere, birkaç yeni üniversite açılmıştır. Cumhuriyette, şimdi, otuz yüksek okul ve ileri eğitim kursları, ayrıca 200 kadar teknik ve meslek okulu vardır.

Yukarıda kaydetmiş olduğumuz rakamlar, bugün sosyalist Vietnam'ın, ne kadar güçlü ve Vietnam halkının zaferden ne kadar emin olduklarını, çok daha iyi bir şekilde anlatmaktadır.

Sosyalist Literatürde Terimler - Kavramlar

DEMOKRASİ

Demokrasi sözü, Yunanca Demos-Halk kelimesinden gelir ve kelime anlamı bakımından da halk idaresi demektir.

Eski Yunan'ın site demokrasisi, dar anlamda bir demokrasidir; bu kadîm demokraside, ufak bir azınlığı teşkil eden hür vatandaşlar, büyük bir köle yığınını yönetirdi.

Burjuva sınıfının teşekkülü ve kapitalist ekonominin doğuşu ile modern demokratik akımlar ortaya çıktı, demokrasi mücadeleleri başladı. Kapitalist ekonominin gelişmesi için, bütün feodal kısıtlamaların kaldırılması, iktidarın burjuvazinin eline geçmesi ve siyasî özgürlük düzeninin kurulması gerekliydi.

Bildiğimiz gibi, İngiltere, Amerika ve Fransa'nın 17. ve 18 inci yüzyıllarıaki devrimleri, burjuva demokratik devrimleriydi. Büyük Fransız devriminin sloganları özgürlük, eşitlik ve kardeşlikti. Bu devrimlerde burjuvaların yanında mücadele eden halk, kendisi için de siyasî özgürlüğün ve demokratik hak ve hürriyetlerin gerçekleşmesini istemekteydi.

Burjuva demokrasisinin temeli özgürlük ve eşitliğe dayanır. Siyasî özgürlük, halkın kendisini, doğrudan doğruya, ya da seçtiği temsilciler aracılığıyla idare etmesidir. Kişisel özgürlük, düzence, kişiye sağlanan hak ve yetkilerdir. Hukuk düzeni, bu kişisel özgürlükleri düzenlemekle görevlidir. Din, vicdan, fikir, söz, yazı, dernek kurma; seçme seçilme, eğitim görme, çalışma, korkudan ve gelecek endişesinden yoksun olma, v. b. özgürlükleri bu arada sayılabilir.

Eşitlik ise kişilerin kanun karşısında eşit muamele görmeleridir. Yalnız insanların, siyasî anlamda eşit olmaları, kişiliklerini tam gerçekleştirmeleri için yeterli olmamıştır. Burada insanlar arasında ekonomik eşitliğin zorunluluğu da ortaya çıkar. Büyük Fransız devrimi ile, ekonomik eşitlik demokrasinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Özgürlük ve eşitlik ilkelerine rağmen, ilk çağ Yunanında olduğu gibi, sınıflı bir toplumda demokrasi daima bir sınıf demokrasisi olmak zorundadır.

Burjuvazi de, iktidarı eline geçirdikten sonra, bu demokrasi ve hukuk düzenini hiçbir zaman kendiliğinden gerçekleştirmemiş, hiçbir zaman yürekten eşitlikçi ve tam bir demokrasi taraflısı olmamıştır. Bugün, demokrasinin ayırd edici özellikleri dediğimiz kurumlar, ancak kademe kademe yerleşmiştir.

Halk kitlelerinin bu temel hak ve hürriyetleri elde etmek için, yüzyıllar boyu mücadele etmesi gerekmiştir ve gerekmektedir. Burjuvazi ancak bu mücadeleler sonunda, yığınların baskısı ile bir Anayasa kabul etmiş ve genel oy esasına dayanan, Batı demokrasilerinde sınıf partilerinin de temsil edildikleri parlâmentoları kurumlaştırmıştır.

Fakat, bir memlekette iktidarın, serbest seçimle başa gelmesi, o memlekette gerçekten demokratik bir rejimin var olduğunun yeterli delili değildir. Demokrasi, burjuva anlamıyla dahi, bu şekilde başa gelen hükûmetin karşısında hiçbir baskıya uğramadan serbestçe siyasî faaliyetlerde bulunabilen örgütlenmiş bir muhalefetin bulunmasıdır.

Amerikan hürriyet savaşçısı Tom Paine: «Hükûmet organlarının seçimle işbaşına gelmeleri, bu kimseler sonradan hukuktsuz bir yetki iddiasında bulunacaklarsa, istibdadı ortadan kaldırmaz» diyor. Seçim, bir teminattır; fakat meclis çoğunluğunu elinde tutan zümre, muhalif zümrelerin haklarına saygı göstermez, serbest tenkid ve tartışma rejimine tahammül etmezse, böyle bir memlekette demokrasiden söz edilemez.

Burjuva demokrasisinin yapısı öyle düzenlenmiştir ki, gerçek güç, iktidardaki zümrenin elindedir ve bu zümre, devlet örgütünü, her zaman için halk kitlelerinin siyasî hayata fiilî olarak katılmalarını doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak önlemek için kullanabilir ve tabii, halk iktidara yaklaşıyor gibi olursa, ya da bunu sağlayabilecek politik etkiler, kamu oyunda gittikçe daha iyi kabul görmeye başlarsa, hâkim sınıflar demokratik kurumları yıkmakta ve kaba kuvvete dayanan bir faşist diktası kurmakta tereddüt etmezler.

İktidarları demokratik kurumlara saygılı olmaya zorlayan, halk kitlelerinin, kamu oyunun baskısıdır. Ama burjuvazinin de bu baskıyı önleyecek, ya da sabote edecek karşı baskıları, tedbirleri vardır. Örneğin, eğitim olanaklarını elinde bulundurarak, uzun vâdeli kontrol, bizzat eğitimi kontrol, basını kontrol etmek, karşı düşünceleri baskı altında tutmak, kamu oyunu yanıltıcı haberleri ve hareketleri beslemek v. b. gibi.

Demokrasinin çok çeşitli tanımlamaları yapılmıştır. Bunlar arasında A. Lincoln'un tanımlaması klâsikleşmiş bir tanımlamadır: «Halkın, halk tarafından, halk yararına yönetilmesi». Bunun gerçekleşmesi için de bütün baskılardan uzak serbest seçimler, milletin bütün siyasî sınıf ve zümrelerini temsil eden siyasî partiler, özgür ve baskıdan âri bir basın, serbest seçimler ve genel oyla seçilmiş bir parlâmento, tarafsız bir devlet mekanizması vb. zorunlu elemanlardır.

Demokrasi çağdaş burjuvazinin, o atılganlık devresinin büyük başarılarından biridir. Ama demokratik kavramların gelişmesi, kişi haklarının önem ve değer kazanması, halk kitlelerinin de baskısı ile burjuvazinin sınıf çıkarları doğrultusunda olmamıştır. Onun için kapitalist üretim ilişkileri demokrasi kavramı ile çelişme haline gelmiştir. Burjuvazi, kendi yarattığı demokrasiyi, birçok yerde ve birçok örneklerde, sınıf çıkarları gereği çiğnemek zorunda kalmıştır. Bir zamanlar demokrasinin vatanı sayılan Amerika, gericiliğin şampiyonu olabilmiştir.

Kapitalist toplumun iç çelişkisi, üretimin sosyal niteliği ile üretim araçları mülkiyetinin özel niteliği arasındaki büyük çelişki ortadan kalktığı zaman, demokrasi de biçimsel bir sınıf demokrasi olmaktan çıkar ve gerçek bir demokrasi olur. Çünkü halk, ancak o zaman, memleket ekonomisini denetleyebilir, üretimi ve bütün demokratik kurumları halk yararına yönetebilir ve gerçek halk egemenliğini kurabilir. Demokrasi de, gerçekten halk egemenliği olur.

sanat

SUNMA

Metin DEMİRTAŞ

Şiirlerim!
Barışla, sevgiyle yoğurduğum
Bu benim güzel çocuklarım
Armağan olsun yarınlara.
Çünkü yaşadım hep umutlarla
Yaşamaksa, bir ekmeğin boyunduruğunda
Çektiğiniz duvarlarda hapis
Bir aklım hep dağlarda.

VAN GOGH
SANATÇININ İKİ YOLU
II

William Thor Burger

Çeviren LÜTFİ HİSARLI

Dokumacı

Paris'te Van Gogh, yepyeni bir dünyanın içine girdi. Sanat komisyonculuğu yapan kardeşi Theo, kendilerine «Empresyonistler» (İzlenimciler) adını takmış bir grup insanla onu tanıştırdı. Bu grup, eski gerçek empresyonistler kuşağını içine alıyordu.

Van Gogh, 1886 da Paris'e geldiği zaman, bunlar en son ortak sergilerini açıyorlardı. Daha yeni yeni tutunmakta olan bu kimseler arasında Monet, Pisarro, Rénoir, Dégas vardı. Doksanlı yıllarda, bunlar epeyce satış yapıyorlardı. Grubun içinde olgunlaşmakta olan iki kuşak daha vardı: Neo-Empresyonistler: Seurat ile Signac, Post-Empresyonistler: Toulouse-Lautrec, Gaugin, Bernard.

Bunlarla arkadaşlık ede ede Van Gogh da zamanın önemli tarihsel olaylarına ancak kenarından değen bir daire içersinde dönüp duran Paris'in bohem yaşamının başıboş, pitoresk huylarını edindi. Bu sanatçılar, sanat tartışmasından başka bir şey yapmazlardı. Theo'nun satış yeri ile café'ler arasında mekik dokurlardı.

Van Gogh'un sanatı, bu çevre içinde, önce estetikleri, onun Barbizon ressamları kadar gerçekçi olan ve gerçekçilikten yola çıkan, ona pek de yabancı olmıyan empresyonistlerin sanatına uydu.

Pariste, doğrudan doğruya Van Gogh'un daha önceki eğilimlerini izleyen daha başka ressamlar da vardı. Bunlar, tam da onun istediği şeyi yapıyorlar, dergilere illüstrasyonlar çiziyorlardı. Bu ressamlar, Forain ile Steinlen idi. Birkaç yıl sonra da, yani 1891 de Kaethe Kollwitz fakirleri, ni konu alan resimlerini Berlinde yayınlamaya başladı.

Van Gogh'un başlamış olduğu yol devam ediyordu ama, Van Gogh o yoldan ayrılmış, başka bir yol tutmuştu.

Empresyonizmi benimsemekle, Van Gogh, işçi sınıfını konu olarak alan özden ayrılmış, Paris ve yöresinin güneşli cadde ve bulvar manzaralarıyla Paris'in aylâk bohem ve burjuva zevklerinin resimlerini yapmaya koyulmuştu. Önceki konularının kasvetli, ağır renkleri ve biçimleri değişti; pırıl pırıl empresyonist bir palete, hafif fırça dokunuşlarına dönüştü. 1848 kuşağının kurduğu, Millet ile Courbet'nin önderlik ettiği psikolojik ve toplumsal gerçekçilikten uzaklaştı. Empresyonistlerin (ve gerçekte Courbet'nin de) Louis Bonaparte'ın baskıcı ve gerici 2. imparatorluğu sırasında yaptıkları gibi, o da bu gibi konulardan kaçınarak ışığın fizik ve fizyolojisinin çevresinde yoğunlaşan gözsel bir gerçekçilik üzerinde karar kıldı.

Van Gogh, çok hoş empresyonist tablolar yaptı. Bunlara örnek yarı müral «Monmartre manzaraları» dır.

Çok geçmeden yeni fikirlere, grubun içindeki daha genç kişilere eğilim göstermeye başladı. Önceleri doğayı noktacı mimarî içinde işleten Seurat'nın stilini kabul etti. «Bir Butte Monmartre Manzarası» nda olduğu gibi, bir kaç tablosunda noktacı olarak çalıştı. Ama bu stil için gerekli mizacı taşımıyordu. Bunun yerine, seksenli yılların baştacı gelişmesi olan ve kendisinin de Gaugin'den öğrendiği «Sembolizm» adlı akıma katıldı.

Neden 1880 - 1890 arası sembolizm Daha önceki kuşakları esindiren ve duygulandıran burjuva ülküleri, burjuva yönetiminin kaba ve gözlerden perdeleri kaldıran gerçekleri ile çoktandır bütün apaçıklığı ile gözönüne serilmiş bulunuyordu. Halkın en ilerici kesimleri, Komünün yıkılmasının ardından gelen sarsıntıdan kendilerini henüz kurtaramamışlardı.

Kapitalizmin kendisi de kritik bir noktaya ulaşmıştı; emperyalist aşamasına giriyordu. O sıralarda birtakım burjuva aydınları, kötümserlik ve hayâl kırıklığının son kertesine varmışlardı. Tabii, hepsi değil. Bunlardan Cabanel, Meissonier ve Sargent gibileri burjuvazinin üst katına hizmete, bunun karşılığı olarak da iyi para almaya devam ediyorlardı.

Öbür yanda ise, bazıları; işçi sınıfına, santimantalleştirilmiş bir köylüden çok, proletaryaya döndüler.

Meunier, Steinlen, Friedrich, Forain bunlar arasındadır.

Bununla birlikte, sınıf hizalanışlarını hiçbir zaman değiştirmediler. Onlar, burjuvaziyi filistin buluyorlardı, ama, onu ortadan kaldırmak konusunda bir şey düşünmüyorlardı. Gelgelelim işçi sınıfı onlar için, filistin bir düzeye bile ulaşamamıştı. Sadece hayvan gibiydi. Bu sanatçılar ise ince, estetik, içlerine dönük kimselerdi.

Burjuva toplumunun en pis temel gerçeklerini hor görüyorlardı ama, o gerçeği değiştirmek istemiyorlardı. Sadece bu gerçeklerin dışında, her yana kapalı estetik bir bölgeye sığınarak, bunlardan kişisel olarak uzaklaşmak istiyorlardı.

1880 - 1890 yılları arasında, başlarındaki Mallarmé ile sesbolist şairler ve başlarında Gaugin ile sembolist ressamlar, gerçekçi bakımdan daha empresyonist aşamasında iken bile ayrıldılar. Doğayı taklit amacını yadsıdılar. Onun yerine temsilî biçimlerden çok, sezindirici biçimleri geliştirdiler.

Düşünsel imgeler ya da duygusal sezindiriler uyandırmak için, sözleri ya da biçimleri kullandılar. Empresyonistler bilim ve gerçeğe inanırken, sembolistler artık ondan nefret ettiler. Daha çok mistisizme ve heyecana yöneldiler. Empresyonistler, nesnellikleri ile bağdaşan bireycilikleri arasında duyar bir dengeye erişmişlerdi. Sembolistler ise salt kişisel ve içine dönük olanı istiyorlardı.

Bu akıma Van Gogh kendine göre katıldı. Paristeki yaşayışının son bölümünde ve daha sonraları tablolarını bu düşünüş içinde yarattı. 1888 de, Paristen ayrıldıktan sonra, Arles'dan Theo'ya yazdığı mektuplada, yepyeni bir biçimde konuşuyor. Artık estetleşmiştir. «Yeni bir renk ve desen sanatına, yeni bir sanat hayatının kesin zorunluğuna inanıyorum» diyor.

Tablolarını bulduğu renklere göre anlatıyor. Gaugin ile kendisinin, çok sevdikleri ve çok şeyler öğrendikleri Japon estampları gibi, desenler yapmaktan sözediyor, asıl olanı abartmakan, göre kullanmaktan, bir sembolist gibi, biçimleri kendi yorumlayıcı değerlerine ifade edici ana çizgileri belirtmekten, «ateşli bir mizacın heyecanını vermek» amacıyla rengi yoğunlaştırmaktan konuşuyor. Bir Zuhav erinin portresi için «aykırı tonların vahşice kaynaşmasından» dem vuruyor.

Bir Rhone manzarasında «son derece kederli, bu yüzden de son derece hüzünlü bir şeylere ulaşmaya» çalışıyor. «Gece kahvesi» nde, «basık bir meyhanede karanlığın gücünü ve bunu açık kükürt renkli bir dev fırınını andıran bir hava içinde» iletmeyi düşünüyor.

Hollanda döneminin, örneğin «Patates Yiyenler» in o çok özel anlamının yerini şimdi genelleşmiş heyecanlar, duygular almış bulunuyordu. Oysa bir zamanlar «Patates Yiyenler» için şöyle yazmıştı: «Lâmba ışığı altında patateslerini yiyen bu insanların. tabağa uzattığı o aynı ellerle, toprağı nasıl kazdıklarını anlatmaya çalıştım. O sebepten tablo el emeğini, bu insanların yiyeceklerini ne kadar namuslu bir şekilde kazandıklarını anlatıyor.

Artık seyircilere karşı eğilimi de değişmiştir. Şimdi, sırf sanat piyasasının komisyoncuları aracılığı ile satış yapmanın kaygusundadır. Theo'ya şöyle yazıyor: «empresyonist tabloların iyi satılacağına kanaat getirirsek, onları çokça yapmak gerekecek. «Bir defasında da» bir yemek odası ya da kırevi için dekor olabilecek bir sıra tablolar yaptığını yazıyor. Gene «Hollanda'da da öyle idi ya, hiçbir şey bize, tablolarımızın orta sınıf evlerinin bir süsü olarak kabul edilmesinden çok yardım edemez.»

Şimdi onun yeni yeni sanat tanrıları da vardı. Sözünü ettiği zaman. Millet'ye gene de saygılıdır ama, çoğu kez etmez sözünü. Japon estamplarından, paleti kendi beğenisine, empresyonistlerinkinden daha uygun gelen Delacroix'dan, hemen hemen unutulmuş bulunan ekspresyonist renkçi ressam Monticello'dan söz eder.

Demek ki son yıllarda bile, Van Gogh, bir hayalci olarak düşünülmemelidir. Birbirleriyle görüşüp konuşarak, tartışarak, ortaklaşa çaba göstererek tümüyle mantıklı yeni bir doktrin, yeni bir stil yaratmış olan bir grubun üyesidir.

Bu yeni tutumu, onun insanseverliğini gölgeledi ama, büsbütün yok edemedi. Bu sevgi, resimlerinde hâlâ ifadesini buluyordu. Bize kalırsa, modern formların insan sıcaklığı ile bu kaynaşması, onun modernist arkadaşlarından çok daha popüler olmasının önemli bir yanını oluşturur. Örneğin, sembollerinin içeriği başkadır.

Van Gogh, gizli (esoteric) sezindirilere veya ekzotik dürtülere yahut da ince ve ayrıntılı duyumlara bağlanan çağdaşlarının birçoğu gibi, ince ve bilgiç değildir. Şöyle yazıyor: «İşlenmemiş şeylerden zevk almamakla, Parisliler hiç de iyi etmiyorlar.» Kendisi de asıl, derin insancıl duygularla uğraşıyor. İnsanseverliği, durmadan canlı model aramasında, üsteleye üsteleye bir «figür» ressamı olma isteğinde kendini belli ediyor. Ama model kullanmaya bütçesi elvermediği için, bu aramaları sonuçsuz kalıyordu. Bununla birikte yaptığı figür çalışmaları, dostu postacı Roulin, Roulin'in oğlu Armand, «La Berseuse» hasır şapkalı köylü figürleri, zengin renkler kadar sevgiyle de dolup taşar. Bu sıralar, işbirliği hayalinden bir şeyler, birbirleriyle yardımlaşan, birlikte çalışan sanatçılar topluluğu düşüncesinden bir şeyler arta kalmıştır. Böyle bir düşünceyi Pre-Raphaelist Kardeşler ile birlikte daha birçok örgütleri doğurmuş bir yüzyılda, kişisel özellik olarak düşünmek zordur.

Son olarak, hayatının son yedi ayı sırasında deliliğe, sar'aya ya da sar'aya benzeyen bir hastalığa mı tutulduğu konusunda kesin sonuca varılamamıştır. Van Gogh'un kafasını daima, sanatının tutulmadığı, para kazanamadığı, Theo'ya borçlarını ödeyemediği, üstelik de ona yük olduğu gerçeği de allak bullak ediyordu. Hâlâ yalnız, hâlâ aç, dayanılamıyacak kadar sefildi.

Açlıktan ve bakımsızlıktan sağlığı bozulmuştu. On yıldır yiyecek ile boya arasında, boyadan yana seçme yapmak zorunda kalmıştı. Arles'dan Theo'ya, sanat yapıtı yaratmak için hayattan vaz geçmek zorunda olduğundan söz eden ağlamaklı bir mektup gelmişti.

St. Rémy hastanesine yatmasına, Anvers'de Dr. Gachét'nin bakımına rağmen, nöbetler gelmeye başlayınca, kendisini vurdu.

Şüphe yok ki, ifade yoğunluğunun kişisel bir öge olan o derecesi, Van Gogh un çok gergin sinirleri ile açıklanmalıdır. Arles'a ilk vardığı zamanlar, örneğin «Takma Köprü» de ve çiçek açmış meyve bahçeleri, konulu resimlerinde, lirik ve neşelidir. Sonra yoğunlaşır. Gaugin'in onu ziyaretinden önce ve bu ziyaret sırasında parça parça, renk tekniğinden daha dolgun renklere geçer. Bu, Gaugin'in gitmekte olduğu biçimdir. Kalın kalın ana çizgileri belirtilen, konturlanan renkler, en yüksek canlılıklarına ve yoğunluklarına ulaşır.

«Ayçiçeği», «Arles» da, Van Gogh'un Evi», «Café de Nuit», «Tohum Eken», «L'Arlessienae» ve daha birçok başkaları böyledir. Sonraları Arles'daki hastaneden şöyle yazıyor: «... Geçen yaz vardığım sapsarı rengi yapabilmem için iyice akort edilmiş olmam gerekiyordu.»

St. Rémy akıl hastanesinde yenilenen nöbetlerden sonra, düz tonları bıakıp gene parça parça renklerre geçti. Renklerin kendileri de Arles'in kreşendo gün ışığından sonra, çok daha sördinlidir, kısılmıştır. Bununla birlikte, «Selviler» de fırça darbeleri dayanılmaz bir huzursuzluk içinde döner durur. «Bir Zeytinlik», «Yıldızlı Gök» böyledir. Anverste, zaman zaman aklı daha da karışıktır. Resimlerinin bazıları kasvetlidir. En son resmi olan «Buğday Tarlası Üstünde Kargalar» da ise, o kaskatı ve dehşet dolu son konuşmasını yapar.

Van Gogh'un kendisi de sorunlarını, hattâ hastalığını, kişisel değil de, toplumsal sorunlar olarak görmüştü. Gaugin, bünyece düşkünleştiği sıralarda Vincent, Theo'ya «sağlam vücutlu bir sanatçı kuşağı göremiyecek miyiz?» diye yazmıştı. Çevresinde önce gözünün önündeki perde kalmış, sonra da bir yana atılmış bir sanatçılar kuşağı vardı.

Birbirinden farklı iki seyirci grubu beğenebilecekleri iki ayrı Van Gogh buluyorlarsa, bunun nedeni, onun sanat hayatın gerçekten birbirine kuvvetle karşıt olan iik ayrı aşamanın bulunmasıdır. Bunlar ondokuzuncu yüzyılda, sanatın tuttuğu iki büyük yola uyar: Van Gogh'a karşı tutum, son derece taraflı oluyorsa, aynı yolun bugün de, devamından ileri geliyor.

Her iki eğilimi de burjuva yöneticilerinin kabalıklarına ve kör maddeciliklerine duyulan nefret ileriye itmiştir. Yollardan biri, basit insana gidiyor; onun sorunlarını inceliyor, adalet istiyordu. Van Gogh sanat hayatına bu yol üzerinde başladı. Ama, bu yolda küçük burjuvazi ile birleşen, 1830 devrimine öncülük eden, 1848 devrimini yapmak ve Louis Bonaparte'ı 1870 de yenilgeye uğratmak üzere işçi sınıfı ile birleşen, içine Daumier ve Courbét'yi de alan Militan Demokratlar grubu ile birlikte yürümeli.

Onun yerine, daha müphem, daha yumuşak olan «ileri» Hıristiyanlar kuşağı ile birleşti. Bunlar insan kardeşliğini vazediyorlar, endüstriden uzak, basit taşra erdemlerinin örneği olarak köylüyü nostaljik bir şekilde yüceltiyorlardı. Sanatçı arkadaşlarından bazılarının proletarya saflarına geçmeye başladığı bir sırada, Van Gogh bu yolu bıraktı. Diğer yol ise bireyciliğe gidiyor, burjuva toplumunun kenar bölümlerinde sığınılacak yerler arıyordu sadece. Burada kişi, «kalabalıkla» değil, kendi kendisi ile söyleşilere girişebilir, sanat duygularını geliştirebilir, insanın eşsiz kişiliğini iletebilirdi. Van Gogh, ömrünü bu yolda tüketti.

Bununla birlikte o, hiçbir grubun aşırı üyesi olmamıştır. İlk döneminde, köylü ressam arkadaşlarının çoğu kere gevşek olan santimantalizmlerini bile paylaşmamıştır. Sanatı onlarınkinden oldukça kuvvetli ve olumludur. Demek yerinde olursa, Van Gogh, 1863 te, «Kazmalı Adam» ın resmini yapan Millet ile 1893 te, yine hıristiyan ve gene idealistçe olmakla birlikte, bunun anlamını devrimci bir çağrı haline getiren Edwin Markham arasındadır.

İkinci döneminde ise Van Gogh, arkadaşları gibi özenli olmak, incelmek ve kendisini merkez kılmak kaygılarının yanı sıra, bunlar kadar halka yakınlık duygusunu da taşıyordu. Bu yüzden de onun sembolizmi bile, onu öbürlerinden ayırt eden bir sıcaklıkla, aşkla, insanseverlikle, içten gelen bir dirilik ve güçle dolup taşar.

DEMEÇ

Robert E. HAYDEN

Dinleyin beni beyaz kardeşler,
Zenci kardeşler, dinleyin beni:

Gördüm o eli
Meş'ale tutuyordu karanlığa
Kederle iki büklümdü tutanın beli;
Gördüm o eli
İşaret ediyordu
Beyaz devriyeler üzerine ateş ediyordu;
Ayni eldi o,
Kardeşler, dinleyin beni,
Ayni eldi o.
Dinleyin beni, zenci kardeşler,
Beyaz kardeşler, dinleyin beni:

Duydum söylenenleri bir bir
Dikenli teller gibi gerildi aranıza kelimeler.
Ayırmak için sizi birbirinizden,
Duydum söylenenleri bir bir —
Rengi bozuklar, ak süprüntüler —
Ayni sesti bunları söyliyen;
Kardeşler, can kulağı ile dinleyin beni,
Ayni sesti bunları söyliyen.

Çeviren: **SUAT TAŞER**
«SİHAMBA» dan

OKUYUCU MEKTUBU

Türk Solu Dergisi Yazı İşleri Müdürlüğü

Türk Solu'nun üç değerli yazarının tutuklanmasını Çetin Altan ve İlhami Soysal'ın yazılarından öğrendim. Çetin Altan, «Anlamsız bir tutuklama» başlıklı bir yazı yazmış. Bence tutuklamalar anlamsız değildir. Ne var ki, ülkemizde boş söz söylemek, kuru sıkı nutuk atmak kolay şeyler. Şarlatanlığa, gevezeliğe kimsenin aldırdığı yok. Bunlar serbest. Yâni, «Bedava yaşamak. Kelle fiatına hürriyet» var.

Ne zaman ki sorunlar bilimin ışığında incelenip aklın üstünlüğü, bilimin egemenliği yayılmaya çalışılmış, o zaman yer yerinden oynuyor, ortaçağ karanlığı ayak bağı olup depreşiyor.

Yıllardır sömürü düzeninin batağına gömülen, bağımlı duruma düşürülmüş, insanları dar kalıplar içinde olan bir ülkenin hürriyet anlayışı başka olmaz.

Her şeyin kolayca yozlaştığı, yozlaştırıldığı karanlık bir dönemdeyiz. Uğraşı, tabiî ki bu dönemde çetin olur. Önemli olan, Türk Solu'nu sulandırmadan gelişime en yararlı katkıda bulunmasını sağlamaktır.

Türk Solu'nun 17. sayısındaki yargı doğru konmuştur. «Bu mücadele, sosyalizm ile kapitalizmin mücadelesi değildir.» Vatanseverlerle vatan satıcılarının mücadelesidir. Bu şiarı benimseyip bir cephede derlenmemiz kaçınılmaz yoldur. Sosyalist stratejiyi saptayıp, devrimci çizgiyi çizmek.. Pratikten yararlanmak ve bunu tekrar tekrar konuşmak, yazmak, yaymak...

Ancak o zaman tutarsızlıklardan, dağılmalardan, en korkuncu bilgisizlikten yakamızı alabiliriz.

Tutuklanmalara bir şey demiyorum. Türk Solu için tüm kaza — belâyı göğüsliyenler için ağır değildir bu. Türk Solu, beni aydınlığa çıkardığı için gazetenizi ve onun kurucularını, yazarlarını candan kutlarım. Bu yüzden özlemle beklediğim bir dergidir Türk Solu. Ümidim, bundan böyle de aynı görevi daha dirençli, daha tutarlı olarak sürdürmesi, Türk Solu'nun yaşamasıdır.

Aziz Mahonu
(Öğretmen)

Dipyazı

DEMİŞ

Ne demiş İsmet Paşa?
«Ortanın Solu, az zamanda gözle görülür, elle tutulur sonucunu gösterecektir» demiş.

İnşallah Ortanın Solu, az zamanda göbek bağlamış sonucunu göstermez.

İKİ HABER

Bugün gazetesinde, bir haber:
«İlericilere müjde! Orta - Şarka fâhişe ihraç ediyoruz.»

Bu haberin hemen yanıbaşında, ikinci bir başlık:

«M. Şevket Eygi yazıyor: İçkinin ve sinemanın yasak olduğu, hırsızların ellerinin kesildiği, zinâya idam cezası verildiği, Kur'anın Anayasa olduğu, kadınların örtündüğü Suudî Arabistan ülkesinde neler gördüm?»

Herhalde orta doğuya ihraç ettiğimiz fâhişeleri görmüştür.
Gericilere müjde!

GELİŞİM ÇİZGİSİ :

Balmumcu hapisanesi müdürü, Sinop'tan AP. adayı olmak üzere müracaat etti, bunu biliyor musunuz? Bilmiyorsanız öğrenin. Bu sayın bay, birkaç yıla kadar İçişleri Bakanı olur

Seyyar Esnaflar Derneği Tüzüğü

I — DERNEĞİN ADI VE MERKEZİ :
Madde 1 — Derneğin adı (Seyyar Esnaflar Derneğidir). Merkezi Misasakı Millî caddesi No: 23 KADIKÖY/İSTANBUL.
II — DERNEĞİN AMACI :
Madde: 2 — Hukuksal yeri belirlenmemiş olan seyyar esnafın Hukuksal yerini belirlemek, seyyar esnafların iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmalarını sağlamak. Üretici ile direk ilişkilerini sağlamak ve çeşitli güçlüklerini yenmeye çalışmak.
Derneğin yurt çapında genişleme ve güçlenmesini sağlamaya çalışmak.
Madde: 3 — Dernek bu amaçla
a — Maddî ve mânevî yardımda bulunacak kimse ve kurumları aydınlatmak üzere ilişkiler kurar, buroşürler yayınlar.
b — Maddî olanaklarını arttıracak veya amacı gerçekleştirecek çeşitli faaliyetlerde bulunur.
III — DERNEK SİYASETLE UĞRAŞMAZ.
Madde: 4 — Seyyar esnaflar derneği siyasetle uğraşmaz.
IV — ÜYELİK DURUMU.
Madde: 5 — Kanunî şartları taşıyan seyyar satıcılar derneğine üye olabilmek için üye kayıt fişini doldurmak iki üyenin teklifi ve yönetim kurulunun onayını almak zorundadır.
Madde: 6 — Fahrî üyelikler :
Derneğe hizmet etmiş veya derneğe önemli bağışlarda bulunmuş kimseler yönetim kurulunun teklifi ve Genel Kurulun tasdiki ile fahrî üyelik unvanı verilebliir.
Madde: 7 — Dernekten çıkma :
Her üye altı ay önceden bildirmek suretiyle dernekten çıkabilir.
Madde: 8 — Dernekten çıkarılma: Amaca aykırı davranışlarda bulunan kimseler Yönetim Kurulunun teklifi ve Genel Kurulun kabulü üzerine dernekten çıkarılır.
V — DERNEĞİN ORGANLARI :
Madde: 9 — GENEL KURULUN OLUŞUMU VE YETKİSİ :
a — Derneğin en yüksek organı olan Genel Kurul bütün üyelerden oluşur ve Türk Medenî Kanunu ile Cemiyetler Kanununda yazılı bütün yetkileri kullanır.
b — Genel Kurul her yıl mayıs ayında yönetim kurulunun daveti üzerine toplanır. Yönetim Kurulu Genel Kurul toplantısını en çok bir ay geciktirebilir. Kenel Kurul ayrıca Dernek üyelerinden beşte birinin (1/5) isteği üzerine olağanüstü toplantıya çağırılır.
c — Genel Kurul üyelerden en az yarıdan bir fazlasının bulunmasıyla toplanır. Birinci toplantıda bu kural sağlanamazsa ikinci toplantıda aranmaz. Ancak bu takdirde kararlar bulunanların üçte ikisinin (2/3) oyuyla verilir.
Madde: 10 — Yönetim Kurulu: Genel Kurul tarafından onbir asıl ve beş yedek üyeden oluşmak üzere bir yıl süreyle seçilir.
YÖNETİM KURULUNUN GÖREVLERİ :
a — Derneğin bütün işlerinde temsil etmek ve gereken hallerde kendi üyelerinden birine veya birkaçına belli işlerde kendisinin temsilcisi olarak yetkiler vermek.
b — Derneğin amacını gerçekleştirmesine yarayan bütün işleri yapmak.
c — Genel Kurulu toplantıya çağırmak.
d — Derneğin defterini tutma vesaire gibi bütün işlerini görmek.
e — Bütçe bilânço gelir gider ve kayıt hesaplarını hazırlamak.
f — Üyelerin dileklerini inceleyip karara bağlamak ve bunlardan lüzumlu gördüklerini Genel Kurula bildirmek.

g — Derneğin parasını muhafaza etmek için millî bankalardan birinde hesap açmak (hesaptan Başkan ve Genel Sekreter ile ve veznedarın ortak imzası ile para çekilebilir. Veznedar elindeki yüz liradan fazlayı bankaya yatırmak zorundadır.)
ı — İdare Kurulu ayda birden az olmamak üzere münasip gördüğü zamanlarda toplanır.
k — Arka arka üç toplantıya mazeretsiz olarak gelmeyenler üyelikten çekilip yerine en fazla oy almış yedek üye seçilir. Durum ilk toplantıda Genel Kurula bildirilir.
l — Yönetim Kurulu karar alabilmek için altı üyenin toplantıda bulunması şarttır. Oylar eşit olursa Başkanın oyu iki oy sayılır.
Madde 11 — Denetim Kurulu:
a — Genel Kurul bir yıl müddetle vazife görmek üzere en az iki kişilik bir Denetim Kurulu seçer. Bu Kurul, Yönetim Kurulunca tutulan defter ve hesapları lüzumlu göreceği zamanlarda inceler.
b — Yıllık raporunu Genel Kurul toplantısından en az bir hafta önce Yönetim Kuruluna verir.
Madde: 12 — ONURSAL KURUL :
Dernek üyelerinin şikâyetlerini veya Dernek amacına aykırı hareketlerini incelemek veya İdare Kurulu üyeleri arasındaki anlaşmazlıkları çözmek üzere beş üyeden oluşur.
VI — SORUMLULUK :
Madde: 12 — Derneğin üyeleri Derneğin amacına aykırı hareket ettikleri takdirde Onur Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulun ihtar ve çıkarma cezasına çarptırılabilir.
VII — GELİR KAYNAKLARI :
Madde 13 — Dernek üyelerinin her yıl en az oniki en çok yüzyirmi lira olarak verecekleri aidat, bağışlar çeşitli teşebbüslerden sağlanacak gelirler resmî maakmlardan sağlanacak ödenek yardımlarını ve Derneğin amacına uygun şekilde sağlanacak diğer gelirler.
VIII — ORTAK HÜKÜMLER :
Madde: 14 — Derneğin feshi gerektiği zaman Genel Kurulun salt çoğunluğu gereklidir. Ve fesih işini Genel Kurulun seçeceği bir heyet sonuçlandırır. Tasfiyeden sonra geri kalan mallar idare heyetinin kararıyla başka bir kuruluşa devredilir.
Madde: 15 — KURUCULAR :
SEYYAR ESNAFLAR DERNEĞİNİN KURUCULAR LİSTESİDİR.

Adı Soyadı	Baba adı	Doğum yeri:	D. Tarihi	Uyruğu :	İşi ve Adresi
Mehmet Aksel	Ahmet	Konya	1948	T.C.	Hâkimiyet-i Milliye Cad. No. 45 — Üsküdar
Ziya Yüksel	Abdurrahman	»	1942	»	»
Abdurrahman Aksal	Ahmet	»	1945	»	»
Bahattin Caka	Ali	Erzincan	1942	»	»
Şevki Öztürk	Ahmet	Zonguldak	1941	»	Moda Cad. No. 90/1 Kadıköy
Mehmet Deveci	Ömer	Konya	1941	»	»
Remzi Aydemir	Mehmet	Kars	1945	»	»
Yaşar Yıldız	Bayram	Konya	1945	»	»
Halil Toksöz	İlyas	Konya	1945	»	»
Mahmut Özeren	Mehmet	Tokat	1919	»	»
Ali Caka	İbiş	Erzincan	1332	»	»
Abdullah Koçak	Ali	Konya	1945	»	»
Mustafa Yaşar	Arif	»	1942	»	»
Durmuş Dağ	Mustafa	»	1941	»	»
Mustafa Dağ	Hüseyin	»	1945	»	Moda Cad. Cafer Ağa Mahallesi Şen berber Kadıköy
Enver Çekik	Sabri	Kars	1944	»	»
Mustafa Yücel	Muhittin	Kastamonu	1339	»	»

T. S. — 45

TÜRK SOLU — Haftalık Gazete ★ Sahibi Şerif Tekben ★ Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ahmet Say ★ Teknik Yönetim: Bora Gözen ★ İdare yeri ve abone adresi: Babıâli Cad. No. 29 İstanbul Tel: 27 39 61 ★ **Ankara Temsilciliği: Meşrutiyet Cad. Altın Han No. 17 ★ Dizgi ve baskı: Son Telgraf Matbaası, İstanbul. Tel.: 27 54 12 ★ İstanbul dağıtımı: Fuat Büte, Tel.: 27 89 49 ★ Ankara dağıtımı: Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi ★ Ege Bölgesi Dağıtımı: Orhan Özşişman, İzmir, Anadolu dağıtımı: Sabri Özakar, İstanbul Tel.: 27 23 68 ★ Yıllık abonesi: Yurt içi: 20 TL. Avrupa uçak: 60 TL., Amerika uçak: 150 TL. İlân santimi 20 TL. Yayın ilânları yüzde elli indirimlidir.**